

Rada Miejska Łomży

W załączeniu przedkładam informację o stanie sanitarnym miasta Łomża za rok 2013 w zakresie:

- bezpieczeństwa sanitarno – epidemiologicznego,
- bezpieczeństwa sanitarno – weterynaryjnego.

Informacje zostały opracowane przez specjalistyczne służby funkcjonujące na obszarze miasta. Działanie tych służb oceniam pozytywnie. Wnoszę o przyjęcie powyższych materiałów do wiadomości.

Do referowania powyższych materiałów proponuję zaprosić kierowników poszczególnych służb:

- Panią Agnieszkę Grzeszczuk – Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łomży,
- Pana Mariana Jana Czerskiego – Powiatowego Lekarza Weterynarii w Łomży.

Jednocześnie informuję, że tutaj Urząd wystąpił również do Wojewódzkiego Inspektora Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Białymstoku delegatura w Łomży z prośbą o przygotowanie Informacji z działalności Inspektoratu na terenie miasta, jednakże ten nie przedłożył Informacji.

Z up. PREZYDENTA MIASTA

Mariola Kluczek
ZASTĘPCA PREZYDENTA MIASTA

INSPEKCJA WETERYNARYJNA

POWIATOWY LEKARZ WETERYNARIJNY

ROS
Łomża, dnia 27 marca 2014 r.

**Urząd Miejski
w Łomży
Referat Ochrony Środowiska i Rolnictwa**

Nasz znak: PIW.Hig.520.1.2014

W odpowiedzi na pismo ROS.604.3.2014 z dnia 10.03.2014r. dotyczące stanu bezpieczeństwa sanitarno-weterynaryjnego na obszarze miasta Łomża w 2013r. informuję, że w analizowanym okresie bezpieczeństwo sanitarno – weterynaryjne na obszarze miasta Łomża przedstawiało się następująco:

- rozpoznanie, występowanie i zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt – stan epizootyczny miasta należy uznać za korzystny;
- jakość zdrowotna żywności pochodzenia zwierzęcego w tym warunki sanitarne jej pozyskiwania, produkcji, transportu i przechowywania – nie stwierdzono wyrobów spożywczych pochodzenia zwierzęcego, które stanowiłyby zagrożenie dla zdrowia i życia konsumentów;
- nadzór weterynaryjny nad krajowym i zagranicznym obrotem zwierzętami i materiałem biologicznym – w wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono zagrożeń;

Reasumując można stwierdzić, że Inspekcja Weterynaryjna swoimi działaniami kontrolnymi i administracyjnymi zapewnia w nadzorowanym zakresie stan epidemiologiczny i epizootyczny nie zagrażający zdrowiu publicznemu mieszkańców miasta oraz zdrowiu zwierząt utrzymywanych na terenie Łomży.

Emilian Augustyn Kudyba
Z-ca Powiatowego Lekarza Weterynarii w Łomży

Państwowy Powiatowy
Inspektor Sanitarny
w Łomży
18-400 Łomża, ul. Ks. Janusza 1
tel./fax centr. 86/216-52-61/62

Urząd Miejski w Łomży
Centrum Obsługi Mieszkańców
W PŁYNEŁO

2014 -04- 01

Ilość zał.....
Nr dz..... Podpis.....

ROS
0104.14. RT

Łomża, 31.03.2014

Szanowny Pan
Mieczysław Czerniawski
Prezydent Miasta Łomża

PPIS. 0222.1.2014

Na podstawie art. 12a ust.3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej z dnia 14 marca 1985r. (Dz.U. 2011.212.1263 z późn. zm.) oraz w nawiązaniu do pisma ROS. 604.4.2014 przedkładam informację o stanie sanitarnym miasta za 2013r.

Państwowy Powiatowy
Inspektor Sanitarny
w Łomży
lek med. Agnieszka Grzeszczuk

**Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
W Łomży**

Ocena Stanu Sanitarnego miasta Łomży za rok 2013

Łomża, marzec 2014 rok

Szanowni Państwo!

Serdecznie zapraszam do zapoznania się z corocznie wydawanym raportem o stanie sanitarnym powiatu łomżyńskiego.

W raporcie znajdziecie Państwo oceny i analizy dotyczące wielu obszarów życia publicznego, w tym sytuacji epidemiologicznej w zakresie chorób zakaźnych, warunków zdrowotnych żywienia i żywności oraz jakości wody, zagrożeń związanych z wprowadzaniem do obrotu chemikaliów, jak również kwestie bezpieczeństwa sanitarnego podmiotów leczniczych, szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych, a także obiektów i miejsc użyteczności publicznej.

Pragnę zwrócić również Państwa uwagę na opisane w niniejszym opracowaniu działania w zakresie promocji zdrowia i kształtowania postaw prozdrowotnych mieszkańców powiatu podejmowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną w koalicji z władzami samorządowymi i lokalnymi partnerami.

Ocen dokonano na podstawie prowadzonych przez nas, w ramach bieżącego i zapobiegawczego nadzoru sanitarnego kontroli sanitarnych, często popartych wynikami badań laboratoryjnych.

W powiecie łomżyńskim mieszka 114.981 osób, co stanowi 9,6% ludności całego woj. podlaskiego. Liczba mieszkańców powiatu w porównaniu do roku ubiegłego uległa zmniejszeniu. Spadek nastąpił o 2700 osób. Ludność zamieszkała na terenie powiatu grodzkiego stanowi większość (54,6%). W powiecie jest więcej kobiet (51,%) niż mężczyzn. W 2013 r. pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora w Łomży znajdowało się 2.141 obiektów, w których przeprowadzono 2.365 kontroli, wydano 378 decyzji merytorycznych z powodu występujących uchybień oraz wykonano 4399 badań laboratoryjnych. Powyższe dane wskazują na duże zaangażowanie pracowników inspekcji w działania na rzecz ochrony zdrowia społeczności lokalnej.

Higiena Lecznictwa

Pracownicy Państwowej Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Łomży sprawują bieżący nadzór nad stanem sanitarno – technicznym w placówkach ochrony zdrowia, podczas którego uwzględniane są zagadnienia dotyczące m. in.:

- zapobiegania oraz zwalczania zakażeń szpitalnych
- wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzeń zakładu opieki zdrowotnej
- oceny procedur dezynfekcyjnych i sterylizacyjnych, sprzątnia i czystości bieżącej pomieszczeń
- postępowanie z odpadami medycznymi w miejscu ich wytwarzania.

W 2013 r. ogółem objęto nadzorem 175 placówek ochrony zdrowia, w których przeprowadzono 148 kontroli. Podczas wszystkich kontroli nie stwierdzono podmiotów ze złym stanem sanitarno – technicznym.

Zapobieganie powstawaniu chorób zakaźnych oraz ich zwalczanie to jedno z priorytetowych zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zadanie to realizowane jest w oparciu o zgłoszenia chorób zakaźnych i zakażeń występujących wśród mieszkańców powiatu, zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. *o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi*.

Lekarze, którzy podejrzewają lub rozpoznają zakażenie, chorobę zakaźną lub zgon z powodu zakażenia lub choroby zakaźnej u mieszkańca powiatu łomżyńskiego, zgłaszają ten fakt Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu w Łomży. W 2013 roku stwierdziliśmy znaczącą poprawę zgłaszalności chorób zakaźnych.

Na podstawie danych przekazanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, możliwa jest weryfikacja tych zgłoszeń.

Zgłoszenia są zbierane i analizowane, a następnie przekazywane w raportach do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, który udostępnia je Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu i Narodowemu Instytutowi Zdrowia Publicznego- Państwowemu Zakładowi Higieny. Dane służą przede wszystkim do analizy sytuacji epidemiologicznej powiatu i do planowania działań przeciwepidemicznych, kontrolnych i edukacyjnych, ukierunkowanych na zapobieganie rozprzestrzenianiu się zakażeń i chorób zakaźnych.

W 2013 roku zarejestrowano, na terenie powiatu łomżyńskiego 958 zachorowań.

	2013	2012
Powiat grodzki	500 przypadków	457 przypadków
Powiat ziemski	458 przypadków	430 przypadków
Suma	958	887

Z powodu chorób zakaźnych hospitalizowano 150 osób tj. 15,6 % wszystkich przypadków

	2013	2012
Powiat grodzki	73 przypadki	148 przypadków
Powiat ziemski	77 przypadków	133 przypadki
Suma	150	281

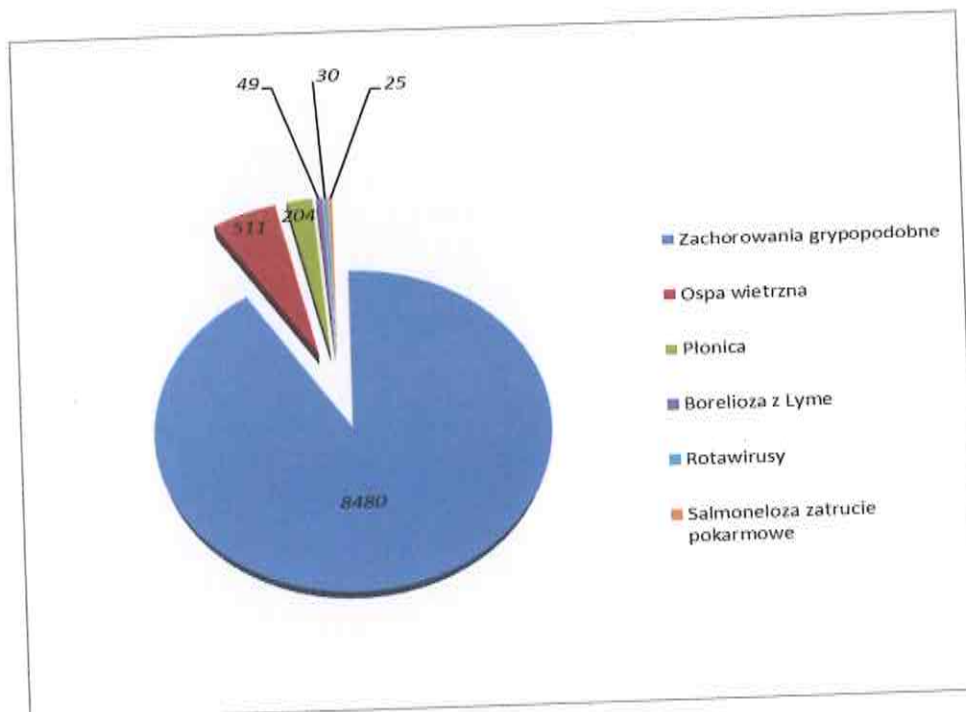
Zarejestrowano 4 zgon z powodu chorób zakaźnych – 2 zgony z powodu gruźlicy 1 zgon z powodu HIV i jeden zgon w wyniku posocznicy. Dla porównania w roku 2012 nie odnotowano żadnego zgonu z powodu chorób zakaźnych

Sytuację epidemiologiczną w zakresie chorób zakaźnych należy uznać za stabilną. Wzrost liczby zarejestrowanych w 2013r chorób zakaźnych związany jest ze przede wszystkim ze wzrostem zachorowań na szkarlatynę i ospę wietrzną.

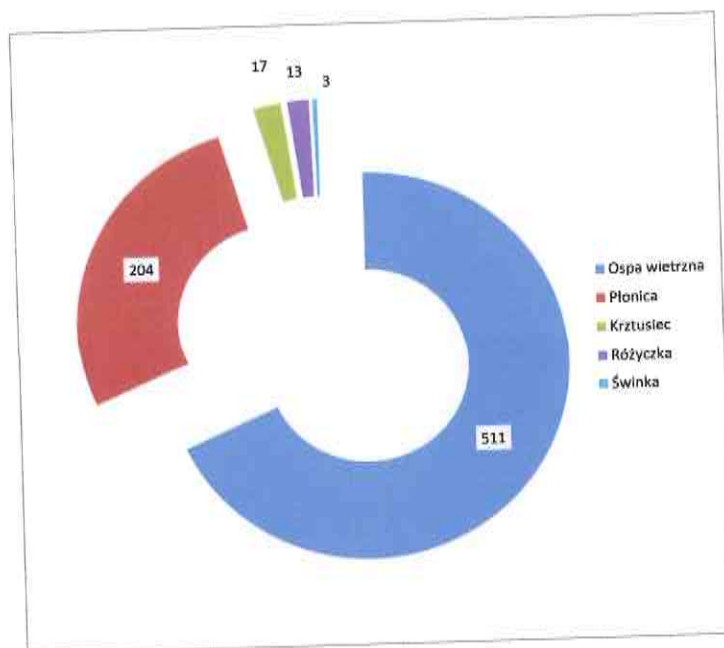
Nie notowaliśmy niepokojącego wzrostu zachorowań na poszczególne choroby zakaźne. Zwiększona liczba zachorowań dotyczyła chorób wieku dziecięcego, występowanie, których jest cykliczne i co kilka lat, po okresie zaciśnięcia epidemicznego, notowane są zwiększone zachorowania, a nawet mogą wystąpić epidemie. Wzrost tych chorób związany jest z pewnością z lepszą diagnostyką i lepszą ich zgłaszalnością.

Systematyczna analiza zgłoszeń umożliwiła wdrażanie działań przeciwepidemicznych m.in. edukację zdrowotną, zwłaszcza wśród personelu bloków żywieniowych podmiotów leczniczych i obiektów żywienia zbiorowego. Z kolei wymiana informacji o zachorowaniach i wynikach badań dot. chorób odzwierzęcych z Powiatowym Lekarzem Weterynarii przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu.

Najczęściej zgłaszanymi chorobami zakaźnymi były: choroby wieku dziecięcego (ospa wietrzna, płońca), choroby zakaźne przewodu pokarmowego, grypa i zachorowania grypopodobne oraz borelioza z Lyme.

Choroby wieku dziecięcego stanowią największą część zarejestrowanych chorób zakaźnych, najczęściej zgłaszano ospę wietrzną (53%) i płonicę (21,3%). Zachorowania na krztusiec (1,8%), świnkę (0,3%) i różyczkę (1,6%) stanowią znikomą część rejestrowanych zachorowań, co jest wynikiem prowadzenia obowiązkowych szczepień ochronnych. Niestety tak korzystna sytuacja epidemiologiczna może się zmienić ze względu na coraz silniejsze ruchy antyszczepionkowe.

Po obserwowanym od 2008 wzroście współczynnika zapadalności zachorowań na **ospę wietrzną** odnotowano jego spadek. Pomimo spadku współczynnika to nadal jest z punktu

epidemiologicznego na wysokim poziomie. Mimo możliwości zaszczepienia się przeciwko ospie wietrznej, niewielu rodziców korzysta z tej możliwości.

Niestety nie ma szczepionki przeciwko **płonicy**, dlatego nie mamy wpływu na liczbę zachorowań, które podlegają okresowym wzrostom i spadkom.

Ospa wietrzna i płonica należą do chorób o dużej zakaźności, przenoszą się drogą powietrzną, dotyczą więc głównie dzieci w miejscach zbiorowego przebywania takie jak żłobki, przedszkola, szkoły. W grupie dzieci w wieku przedszkolnym zarejestrowano najwyższe współczynniki zapadalności.

Na **krztusiec** najczęściej chorowały osoby w średnim i starszym wieku. Przyczyną zachorowań w starszych grupach wiekowych może być zanikanie odporności poszczepiennej. W dalszym ciągu niewystarczająca jest liczba badań laboratoryjnych, potwierdzających lub wykluczających zakażenie *Bordetella pertussis*, dlatego sytuacja epidemiologiczna w zakresie zachorowań na krztusiec wciąż wydaje się być niemiarodajna.

Nie rejestrowano zachorowań na **odrę**, na co bez wątpienia ma wpływ utrzymujący się w powiecie łomżyńskim od lat, na bardzo wysokim poziomie procent zaszczepienia dzieci przeciwko odrze.

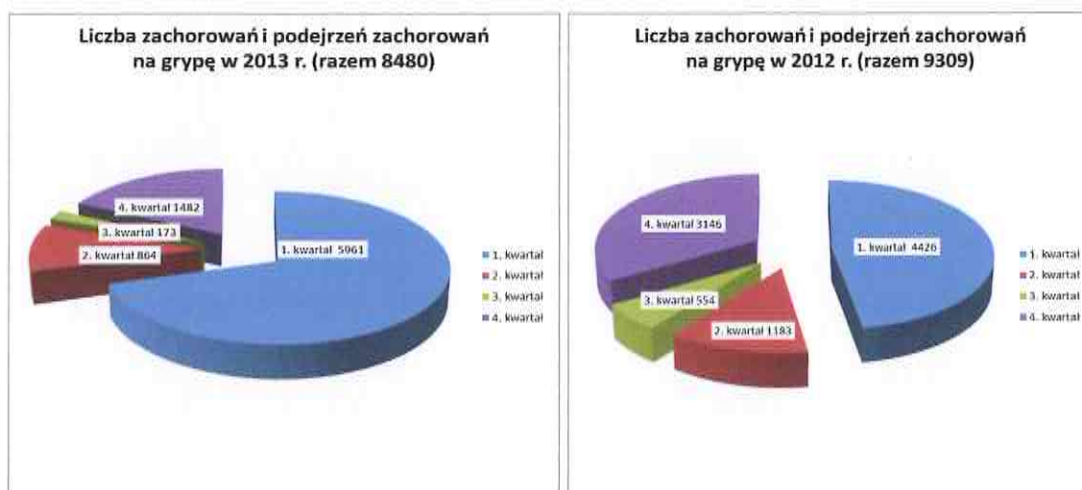
Współczynnik zapadalności na **różyczkę i świnkę** utrzymuje się na niskim poziomie, co jest także bez wątpienia wynikiem prowadzonych szczepień ochronnych. W 2005 roku wprowadzono do programu szczepień ochronnych obowiązkowe szczepienie przeciwko śwince, i od tego roku rozpoczął się (i utrzymujący się nadal) spadek współczynnika zapadalności.

Do 2005 roku zachorowania na świnkę podlegały podobnym wahanom jak zachorowania na ospę wietrzną czy płonicę.

Nie było przypadków **ostrych porażen wiotkich** nadzór nad, którymi stanowi realizację programu zmierzającego do eradykacji polio.

W roku 2013 zanotowano 49 przypadków choroby z Lyme (**borelioza**). Głównie były to zachorowania z objawami ze strony układu kostno-stawowego. Zachorowania zdarzały się we wszystkich grupach wiekowych, jednak najczęściej powyżej 50 roku życia. Najwięcej zachorowań rejestrowano we wrześniu i październiku. Niestety brak jest szczepionki przeciwko tej chorobie. Możliwość zapobiegania zakażeniu bakteriami *Borrelia burgdorferi* jest ograniczona do unikania kontaktu z kleszczami, przez stosowanie odpowiedniej odzieży podczas pobytu w miejscach ich występowania, używanie repelentów oraz kontrolę całego ciała i jak najszybsze usuwanie kleszczy.

W roku 2013 zarejestrowano mniej przypadków **grypy i zachorowań grypopodobnych**- 8480 (w 2012r. - 9309 przypadków).

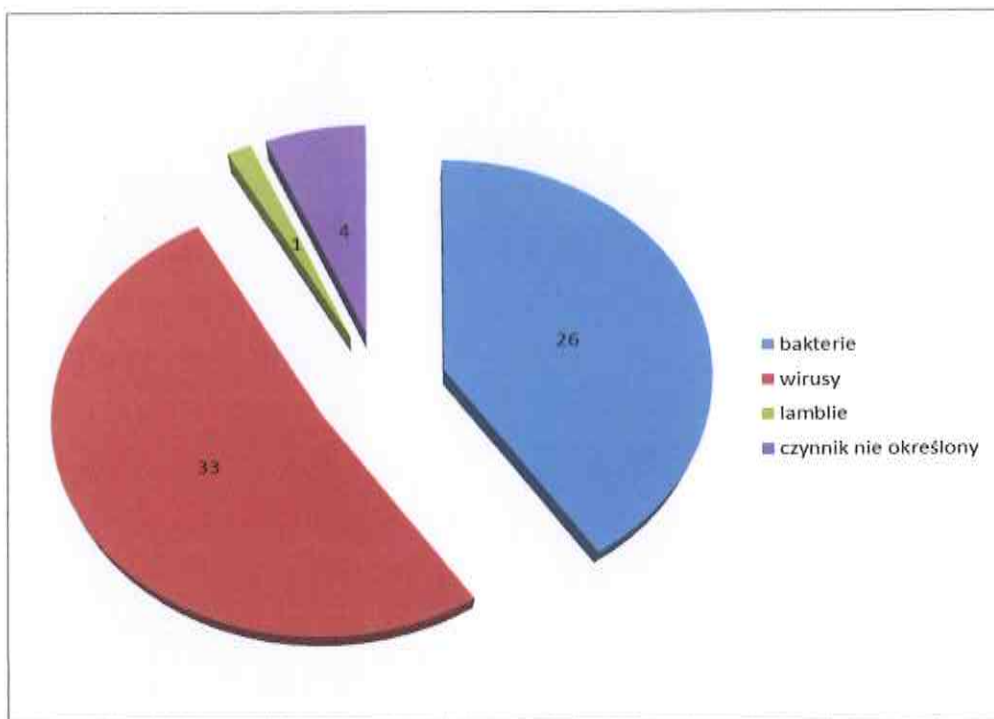

Zgonów z powodu podejrzeń grypy nie odnotowano. Od 1994 Szczepienia przeciwko grypie figurują w Programie Szczepień Ochronnych, jako szczepienia zalecane. Szczepienia te szczególnie zalecane są w grupach wysokiego ryzyka wystąpienia powikłań pogrypowych oraz określonym grupom ze wskazań epidemiologicznych. Szczepienie wykonuje się przed rozpoczęciem sezonu epidemiologicznego grypy, ale osoby, które nie zdążyły się zaszczepić przed sezonem, mogą to zrobić w czasie jego trwania, nawet gdy krążenie wirusa grypy w populacji jest udokumentowane.

Kleszczowe zapalenie mózgu

Głównym nosicielem i rezerwuarem wirusa są kleszcze. Do zakażenia dochodzi najczęściej w wyniku ukłucia przez zarażonego kleszcza oraz drogą pokarmową przez picie surowego mleka pochodzącego od zakażonych krów, kóz i owiec. Brak zachorowań spowodowany jest zalecanymi szczepieniami ochronnymi (Dz. U. MZ z dnia 22 października 2009, nr 10, poz. 47) jak również dużą świadomością społeczeństwa.

W porównaniu do roku 2012 nastąpił znaczny spadek **chorób zakaźnych przewodu pokarmowego**. Zarejestrowano 64 przypadki z czego w 60 przypadkach ustalono czynnik etiologiczny zatruc/zakażeń przewodu pokarmowego.

W 2013 roku zarejestrowano na terenie powiatu 19 zachorowania na **gruźlicę**. Wszystkie przypadki to gruźlica płuc. Wśród nowo zarejestrowanych zachorowań wszystkie przypadki zostały potwierdzone bakteriologicznie.

Tak jak w latach poprzednich chorowali głównie mężczyźni. Najczęściej chorowali emeryci. Liczba chorych osób czynnych zawodowo jest na podobnym poziomie jak w roku poprzednim, zmalała natomiast liczba chorych bezrobotnych.

Zarejestrowano 1 przypadek gruźlicy u osoby uczącej się.

W 2013 zgłoszono 1 zachorowanie na **inwazyjną chorobę meningokokową** potwierdzone badaniami laboratoryjnymi. W badanym materiale (płyn mózgowo-rdzeniowy), stwierdzono *Neisseria meningitidis* typu B. Chory wrócili do zdrowia. Nie ma szczepionki przeciwko serotypowi typu B. Szczepieniom przeciwko zakażeniom serotypem C poddaje się coraz więcej osób w powiecie.

Choroby szerzące się drogą naruszenia ciągłości tkanek. W roku 2013 zarejestrowano 1 przypadek zachorowania przewlekłego wirusowego zapalenia wątroby typu B oraz 1 przypadek wirusowego zapalenia wątroby typu C. Dla porównania w 2012 zarejestrowano tylko 2 przypadki WZW typu C.

Z rejestru Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, wynika, że w 2013 roku wykryto wśród mieszkańców powiatu łomżyńskiego 1 nowy przypadek nosicielstwa **HIV**.

Nie odnotowano żadnego ogniska zbiorowego zatrucia/zakażenia pokarmowego.

Znaczący wpływ na sytuację epidemiczną w powiecie ma działanie Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie propagowania i nadzoru nad szczepieniami ochronnymi. **Szczepienia ochronne** są jedną z najważniejszych metod stosowanych w celu zapobiegania chorobom zakaźnym, *Program Szczepień Ochronnych* jest najstarszym programem profilaktycznym. Polska ma opracowany skuteczny, powszechny system szczepień ochronnych. Wg epidemiologów przy zaszczepieniu powyżej 90% populacji wytwarza się tzw. odporność zbiorowiskowa, która skutecznie ogranicza możliwość epidemicznego szerzenia się patogenów. Poziom taki jest corocznie przekraczany w przypadku prowadzonych w powiecie szczepień obowiązkowych.

Szczepienia prowadzone są w 20 punktach należących zarówno do publicznych jak i niepublicznych podmiotów leczniczych. W czasie ich kontroli szczególną uwagę zwracano na dokumentację dotyczącą szczepienia dzieci i młodzieży w rocznikach podlegających obowiązkowym szczepieniom, a także na przestrzeganie przepisów w zakresie postępowania z preparatami szczepionkowymi i realizacją zasad łańcucha chłodniczego. Pozytywnym zjawiskiem było to, że nie stwierdzano nieprawidłowości. W punkcie szczepień przeciwko wściekliźnie (Szpital Wojewódzki w Łomży), po pokąsaniu przez dzikie zwierzęta oraz bezpańskie psy, zakwalifikowano do szczepień 23 osoby.

Po wprowadzeniu do *Programu Szczepień Ochronnych* szczepień przeciwko odrze, śwince i różyczce jako obowiązkowych dla całej populacji dzieci nastąpił utrzymujący się spadek liczby zachorowań, brak okresowych epidemii wyrównawczych (które nadal obserwujemy w zachorowaniach na ospę wietrzną), a w przypadku odry prawie całkowite jej wyeliminowanie. Niestety tak dobra sytuacja epidemiologiczna może ulec zmianie w związku z narastającym problem osób uchylających się od obowiązku szczepień. Zaprzestanie szczepień przeciwko odrze w niektórych krajach europejskich zaowocowało wystąpieniem zachorowań. Wykonawstwo szczepień w roku 2013 było zadawalające.

Wykonawstwo szczepień w poszczególnych latach

Rok	2010	2011	2012	2013
Wykonawstwo szczepień	94	96,2	92,4	92

Każdy preparat stosowany w medycynie może powodować niepożądane objawy. Wystąpienie takiego zdarzenia jest zgłaszane inspekcji sanitarnej. W 2013 powiecie łomżyńskim zarejestrowano 1 niepożądany odczyn poszczepienny. Dla porównania w roku 2012 nie zarejestrowano niepożądanych odczynów poszczepiennych. Natomiast w roku 2011 zarejestrowano 3 przypadki niepożądanych odczynów poszczepiennych.

Higiena Komunalna - powiat grodzki

Zgodnie z art. 4.1 ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011r. Nr 212, poz. 1263 z późn. zm.) do zadań Sekcji Higieny Komunalnej należy kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne w zakresie higieny środowiska a zwłaszcza wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, czystości powietrza atmosferycznego, gleby; wód i innych elementów środowiska w zakresie ustalonym w odrębnych przepisach.

Woda jest ważnym czynnikiem wpływającym na nasze zdrowie, dlatego bardzo istotna jest jej jakość. Monitoring jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi jest jednym z ważniejszych działań inspekcji mających na celu ochronę zdrowia wszystkich przebywających na terenie powiatu.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży w 2013 roku kontynuował nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi na podstawie ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011r. Nr 212, poz. 1263 z późn. zm.) oraz ustawy z dn. 7 czerwca 2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.). Według wyżej wymienionych przepisów jednostkami odpowiedzialnymi za jakość wody produkowanej i podawanej do sieci wodociągowej są producenci wody, czyli przedsiębiorstwa wodociągowe i władze samorządowe. Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawują nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi poprzez monitoringowe badania próbek wody oraz egzekwowanie od producentów wody właściwej jej jakości. Podstawą nadzoru była ocena zgodności jakości wody z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2007r. Nr 61, poz. 417 z późn. zm.).

Celem monitoringu kontrolnego było regularne dostarczanie informacji o organoleptycznej, fizykochemicznej i mikrobiologicznej jakości wody dostarczanej do spożycia przez ludzi i ocenie, czy badana woda odpowiadała normatywowym higienicznym. Celem monitoringu przeglądowego było dostarczenie informacji niezbędnych do określenia, czy wartości parametrów ustanowione w obowiązujących przepisach były dotrzymane. W monitoringu kontrolnym badano 9 parametrów w tym 2 mikrobiologiczne, natomiast w monitoringu przeglądowym badano 49 parametrów w tym 5 - mikrobiologicznych.

Głównym źródłem zaopatrzenia ludności miasta w wodę przeznaczoną do spożycia stanowiły zasoby wód podziemnych na ujęciu wody Rybaki i Podgórze. Wody te charakteryzują się stosunkowo dobrą jakością i po zastosowaniu prostego uzdatniania jak napowietrzanie i filtracja nadają się do spożycia. Nie wymagają stałej dezynfekcji. Producentem wody jest Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży działające w oparciu o ustawę

z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i o zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123 poz. 858 z późn. zm). Produkcja wody w minionym roku wynosiła 6871 m³/dobę.

Jakość wody dostarczanej konsumentom kontrolowana była w czterech punktach monitoringowych na sieci wodociągowej wodociągu miejskiego w Łomży. Do badań fizykochemicznych i bakteriologicznych pobrano ogółem 31 próbek wody. Wyniki badań wykazały, że w ciągu całego roku wodociąg dostarczał wodę odpowiadającą stawianym wymogom sanitarnym. Kontrola analityczna dostarczanej odbiorcom wody, prowadzona była przez akredytowane laboratoria.

Woda z wodociągu była badana również w ramach kontroli wewnętrznej. Harmonogramy poboru próbek zostały opracowane przez producenta wody zgodnie z obowiązującymi przepisami. Próbkę wody do badań pobierano z właściwą częstotliwością i w pełnym zakresie badań. Nie odnotowano nieprawidłowości w tym zakresie.

W 2013 r. nadzorowano indywidualne ujęcie wody Szpitala Wojewódzkiego w Łomży. Ogółem do badań laboratoryjnych pobrano 9 próbek wody. Zakwestionowane zostały 3 próbki. Przekroczenia wartości dopuszczalnych norm dotyczyły mętności i zapachu.

W związku z powyższym Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży nakazał doprowadzenie jakości wody o wymagań rozporządzenia. Zalecenie są w trakcie realizacji.

W 2013 r. prowadzono badania w kierunku skolonizowania bakteriami *Legionella sp.* instalacji ciepłej wody w wytypowanych obiektach uznanych jako najbardziej zagrożone kolonizacją, takich jak szpital. Do badań laboratoryjnych pobrano 5 próbek wody, we wszystkich stwierdzono obecność pałeczek *Legionella sp.*. Temperatura wody w instalacjach ciepłej wody ma decydujący wpływ na rozwój bakterii *Legionella sp.*, dlatego ważne jest przestrzeganie warunków określonych w §120 ust.2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Instalacja ciepłej wody powinna zapewnić uzyskanie w punktach czerpalnych temp. wody nie niższej niż 55° C nie wyższej niż 60 °C, przy czym instalacja ta powinna umożliwiać przeprowadzenie jej okresowej dezynfekcji termicznej przy temp. wody nie mniejszej niż 70°C. Podjęte działania interwencyjne przez jednostkę odpowiedzialną za jakość wody poskutkowały redukcją obecności pałeczek *Legionella sp.*

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny mając na względzie bezpieczeństwo osób kąpiących się w pływalniach kontynuował nadzór nad jakością wody, pomimo braku szczegółowych regulacji prawnych, określających wymagania, jakim woda taka powinna

odpowiadać, oraz sposób ich kontroli i oceny. W ramach nadzoru sanitarnego do badań laboratoryjnych pobrano 33 próbki wody z 2 pływalni krytych oraz jednej odkrytej funkcjonującej w sezonie letnim. Jakość wody nie zagrażała bezpieczeństwu zdrowotnemu kąpiących się. Stan sanitarno-techniczny wszystkich obiektów nie budził zastrzeżeń.

Nadzór nad pływalniami krytymi i odkrytymi w 2013

Lp.	Nazwa i adres obiektu	Liczba nitek	Liczba dodatkowych atrakcji, wymienić jakie np. jacuzzi, sauna, zjeżdżalnie...	Liczba kontroli obiektu	Ocena obiektu zgodna ze sprawozdaniem	Liczba badań ogółem	w tym bakteriologicznych	Liczba prób kwalifikująca do podjęcia działań przez PPIS	Podjęte działania przez PPIS w przypadku nieprawidłowości
1	Basen kryty - Pływalnia Nr 1 w Łomży, ul. Niemcewicza 17, należy do MOSiR, ul. Zjazd 18, 18-400 Łomża	3	Sucha sauna zjeżdżalnia, jacuzzi	1	dobra	12	12	0	0
2	Basen kryty - Pływalnia Nr 2 w Łomży, ul. Wyszyńskiego 15, należy do MOSiR, ul. Zjazd 18, 18-400 Łomża	5	Sucha sauna zjeżdżalnia, jacuzzi,	1	dobra	20	20	0	0
3	Basen otwarty, ul. Katyńska 3, 18-400 Łomża, należący do MOSiR, ul. Zjazd 18, 18-400 Łomża.	1	0	1	dobra	1	1	0	0

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży sprawował nadzór nad miejscem wykorzystywanymi do kąpieli na rzece Narew w Łomży w oparciu o Ustawę z dnia 18 lipca 2001r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2012r., poz. 145 z późn.zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli. W ramach kontroli wewnętrznej organizator miejsca do kąpieli na rz. Narew w Łomży przed rozpoczęciem sezonu kąpielowego zlecił badanie wody oraz jeden raz w trakcie trwania sezonu. Sprawozdania z wynikami badań laboratoryjnych przekazywane były Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu, który na ich podstawie wydał oceny o przydatności wody do kąpieli. Miejsce wykorzystywane do kąpieli było oznakowane bojami. Przedmiotem kontroli była także plaża miejska przystosowana do sezonowego wykorzystania. Wyposażona była: w ubikacje typu TOI-TOI, przebieralnie, kosze na odpady oraz sprzęt ratowniczy.

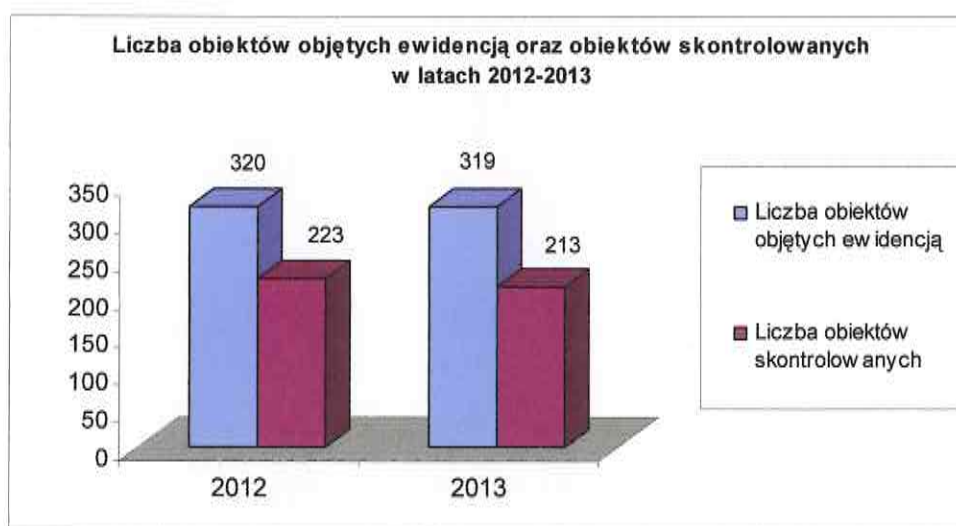
W ewidencji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego znajdowało się 319 obiektów pełniących funkcję użyteczności publicznej.

Wybrane obiekty użyteczności m. Łomży w latach (2012- 2013).

L p.	Grupa obiektów użyteczności publicznej	2012 rok			2013 rok		
		Liczba obiektów objętych ewidencją	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem sanitarnym w tym pod względem technicznym	Liczba obiektów objętych ewidencją	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem sanitarnym w tym pod względem technicznym
1	Ustępy publiczne	3	3	0	3	3	0
2	Pływalnie kryte	2	2	0	2	2	0
3	Pływalnie odkryte	1	1	0	1	1	0
4	Domy pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz placówki zapewniające całodobową opiekę	4	4	0	4	4	0
5	Noclegownie	1	1	0	1	1	0
6	Hotele	1	1	0	1	1	0
7	Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie	14	10	0	15	13	0
8	Zakłady fryzjerskie	79	47	0	77	44	0
9	Zakłady kosmetyczne	37	27	0	39	30	0
10	Zakłady odnowy biologicznej	20	17	0	18	7	0
11	Inne zakłady świadczące usługi łączone w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, tatuażu i odnowy biologicznej	9	9	0	10	9	0
12	Dworce autobusowe	1	1	0	1	1	0
13	Tereny rekreacyjne	7	7	0	6	5	0
14	Cmentarze	4	4	0	4	3	0
15	Domy pogrzebowe	3	3	0	3	3	0
16	Inne obiekty użyteczności publicznej	137	89	0	137	89	0

W 2013 r. kontrolę stanu sanitarnego przeprowadzono w 213 obiektach użyteczności publicznej ujętych w ewidencji. Obiekty, których stan sanitarny ma szczególne znaczenia epidemiologiczne kontrolowane są częściej.

Liczba obiektów użyteczności publicznej objętych ewidencją i obiektów skontrolowanych w latach (2012-2013)

Obiekty te stanowią zróżnicowaną grupę pod względem ich przeznaczenia jak i wymagań sanitarnych. Bieżący nadzór stawia zróżnicowane wymagania jakim powinny odpowiadać obiekty należące do poszczególnych kategorii, w celu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego osobom z nich korzystającym. Do istotniejszych elementów nadzoru sanitarnego nad tymi obiektami należy ocena zapewnienia wymogów sanitarno-technicznych ustalonych w przepisach prawa, przestrzeganie warunków higienicznych (bieżący stan sanitarny) pomieszczeń, sprzętów, narzędzi, usług, personelu, działania organizacyjne w celu stworzenia bariery sanitarnej pomiędzy „obszarami” brudnymi i czystymi.

W 2013 r. w ewidencji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łomży znajdowało się 16 obiektów na terenie miasta świadczące usługi hotelarskie . Skontrolowano 14 obiektów. Ewidencja zwiększyła się o 1 obiekt tj. Pokoje „ Nad Narwią” Łomża ul. Rybaki 47A. W grupie tych obiektów w roku 2013 nie zanotowano znaczących zmian w zakresie jakości i bezpieczeństwa sanitarnego korzystających z usług hotelarskich. Dominują obiekty o średnim standardzie. Nadal tylko jeden hotel jest skategoryzowany jako „ trzygwiazdkowy”, stanowi to formalne potwierdzenie wysokiego poziomu usług oferowanych już w latach poprzednich. Podstawowymi elementami uwzględnianymi przy ocenie było: zaopatrzenie w wodę przeznaczoną do spożycia, odprowadzanie ścieków bytowo-gospodarczych, sprawność wentylacji pomieszczeń, postępowanie z odpadami komunalnymi, postępowanie z bielizną brudną i czystą, zaopatrzenie w środki czystościowe, stan techniczny pomieszczeń mieszkalnych, sanitariatów, zaplecza oraz stan bieżącej czystości i higieny obiektu oraz otoczenia. Kontrole sanitarne przeprowadzone przez inspekcję sanitarną wykazały, że

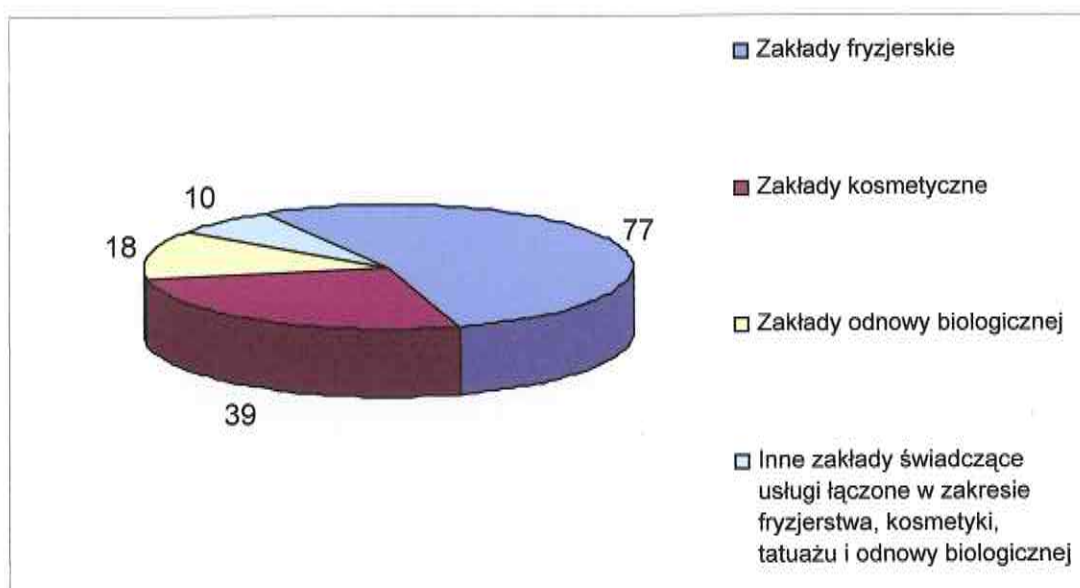
właściciele zapewniali odpowiedni stan sanitarny obiektów.

Na terenie miasta funkcjonują: dom pomocy społecznej dla osób starszych, dzieci niepełnosprawnych, środowiskowy dom samopomocy oraz ośrodek interwencji kryzysowej. Przedmiotem kontroli w/w obiektów było zaopatrzenie w wodę, gospodarka ściekowa, postępowanie z odpadami komunalnymi, zaopatrzenie w środki czystości, postępowanie z bielizną brudną i czystą, stan pomieszczeń mieszkalnych, sanitariatów, zaplecza. Domy świadczące opiekę całodobową oferują: całodzienne wyżywienie, terapie zajęciowe i rehabilitacyjne. Posiadają własne pralnie bielizny, zachowujące rozdział dróg bielizny czystej i brudnej. Obiekty tej grupy charakteryzował dobry stan sanitarno-techniczny.

Noclegownia z ogrzewalnią prowadzona przez MOPS zapewnia schronienie w porze nocnej osobom bezdomnym. Obiekt jest ogrzewany, podłączony do sieci wodno-kanalizacyjnej, wyposażony w podstawowe sprzęty jak: piętrowe łóżka, szafki ubraniowe, krzesła, stoliki, pralkę oraz posiada aneks kuchenny i pomieszczenie sanitarne. Bielizna przekazywana jest do pralni zewnętrznej. O stan bieżącej czystości pomieszczeń dbają sami mieszkańcy pod nadzorem kierownika. Stan sanitarny obiektu nie budził zastrzeżeń pod względem sanitarnym.

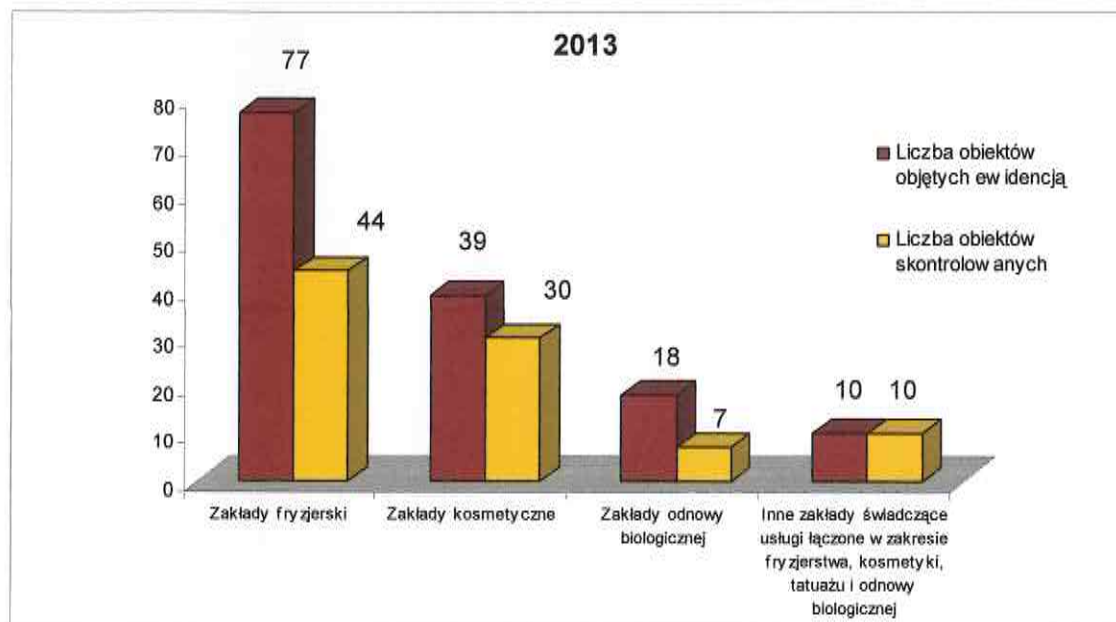
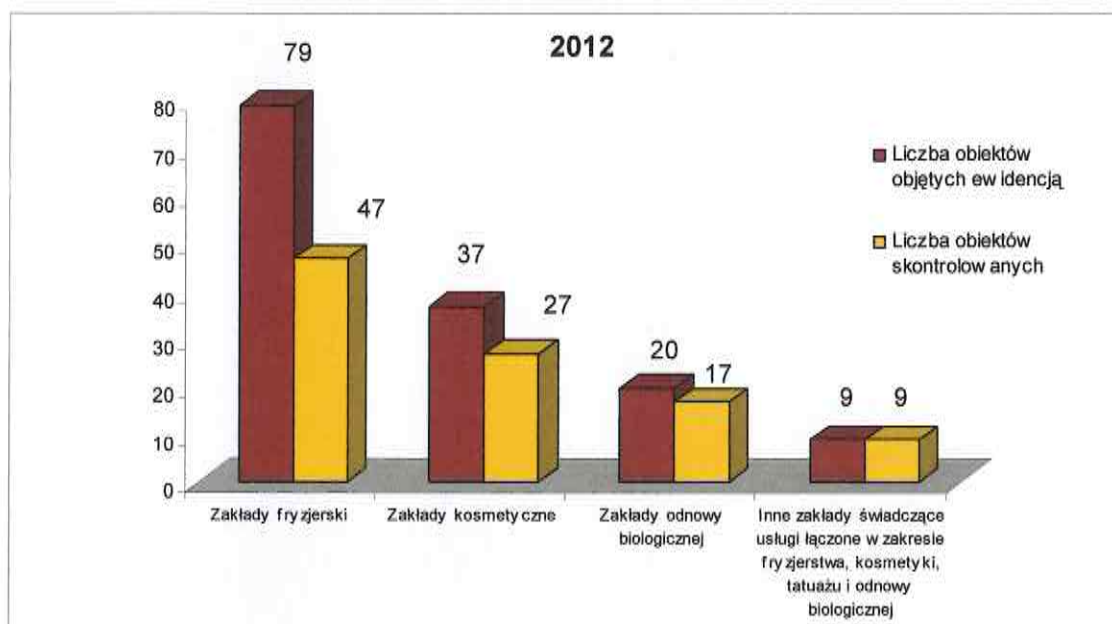
W 2013 roku w ewidencji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łomży ujęto łącznie 144 zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej. Największą grupę stanowią zakłady fryzjerskie.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej i inne, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z ww usług

Pracownicy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2013 roku skontrolowali ogółem 91 obiektów świadczących usługi fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej i tatuażu, co stanowi 63,2 % ogólnej liczby obiektów tego typu będących w ewidencji.

Ilość skontrolowanych zakładów fryzjerskich, kosmetycznych i odnowy biologicznej w latach (2012 – 2013)

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w związku ze stwierdzonymi uchybieniami w ww. zakładach prowadził postępowanie administracyjne mające na celu wyegzekwowanie dobrego stanu sanitarno-technicznego nadzorowanych obiektów. Dotyczyły one braku procedur postępowania przy zabiegach naruszających ciągłość tkanek, właściwego stanu

sanitarnego - technicznego posadzki, ścian w pomieszczeniu zaplecza zakładu. Uchybienia zostały usunięte. Z uwagi na brak obecnie obowiązującego prawodawstwa (bowiem Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 lutego 2004r. w sprawie szczegółowych wymagań sanitarnych, jakim powinny odpowiadać zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu i odnowy biologicznej utraciło moc z dniem 2 stycznia 2012r.), nadzór nad ww. obiektami został ograniczony. Szczególnie w gabinetach kosmetycznych istotne jest wyposażenie w sprzęt jednorazowy lub zapewnienie odpowiedniej sterylizacji sprzętu naruszającego ciągłość tkanek, stosowanie preparatów kosmetycznych z aktualną datą ważności, zaopatrzenie w środki czystości i preparaty dezynfekcyjne oraz właściwe postępowanie z odpadami. Reasumując stan sanitarno- porządkowy nie budził większych zastrzeżeń. Personel stosuje środki dezynfekcyjne o szerokim spektrum działania do narzędzi, w gabinetach kosmetycznych używa się sterylnych narzędzi przygotowanych w pakietach lub jednorazowych. Pranie bielizny z reguły odbywa się we własnym zakresie, coraz częściej używano ręczników jednorazowego użytku.

Na terenie miasta kontrolowane były również inne obiekty użyteczności publicznej w przypadku, których zachowanie właściwego stanu sanitarnego jest niezbędne z uwagi na zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego osób z nich korzystających, a także przebywających. Należą do nich: dworzec, ustępy publiczne, obiekty kulturalno – widowiskowe, apteki, stacje dystrybucji paliw, tereny rekreacyjno-sportowe, inne. Obiekty ujęte w ewidencji skontrolowano w 72,46 %. W wyniku dokonanych czynności kontrolnych tych obiektów i w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w zakresie stanu sanitarno- technicznego obiektów tj. niewłaściwego stanu sanitarnego ścian, sufitów, przeciekającego dachu, na strony odpowiedzialne zostały nałożone obowiązki ich usunięcia. W/w uchybienia dotyczyły: dworca PKS w Łomży, apteki oraz ustępu publicznego przy Placu Pocztowym w Łomży. Wystosowano również wystąpienie do zarządcy dworca PKS-u. Stwierdzone nieprawidłowości zostały usunięte w dwóch przypadkach, w jednym w trakcie realizacji. W obiektach przeprowadzone kontrole wykazały, iż właściciele zapewniali odpowiedni stan sanitarny obiektów. Nadzór sanitarny sprawowany nad obiektami użyteczności publicznej nie wykazał zagrożeń o zasadniczym znaczeniu dla zdrowia.

W ramach nadzoru nad postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi zakresie ochrony zdrowia ludzkiego skontrolowano 3 domy pogrzebowe oraz samochody do przewożenia zwłok. Szczególną uwagę zwracano na przechowywanie zwłok, stan sanitarno-techniczny, dezynfekcję oraz właściwą wentylację pomieszczeń. Nie odnotowano nieprawidłowości. Wydano 10 pozwoleń na sprowadzenie zwłok z zagranicy oraz 3 pozwolenia na wywóz za granicę. Ponadto w ramach nadzoru nad postępowaniem ze zwłokami i szczątkami ludzkimi PPIS wydał 5 decyzji na ekshumację zwłok oraz przeprowadził 5 kontroli prowadzonej ekshumacji.

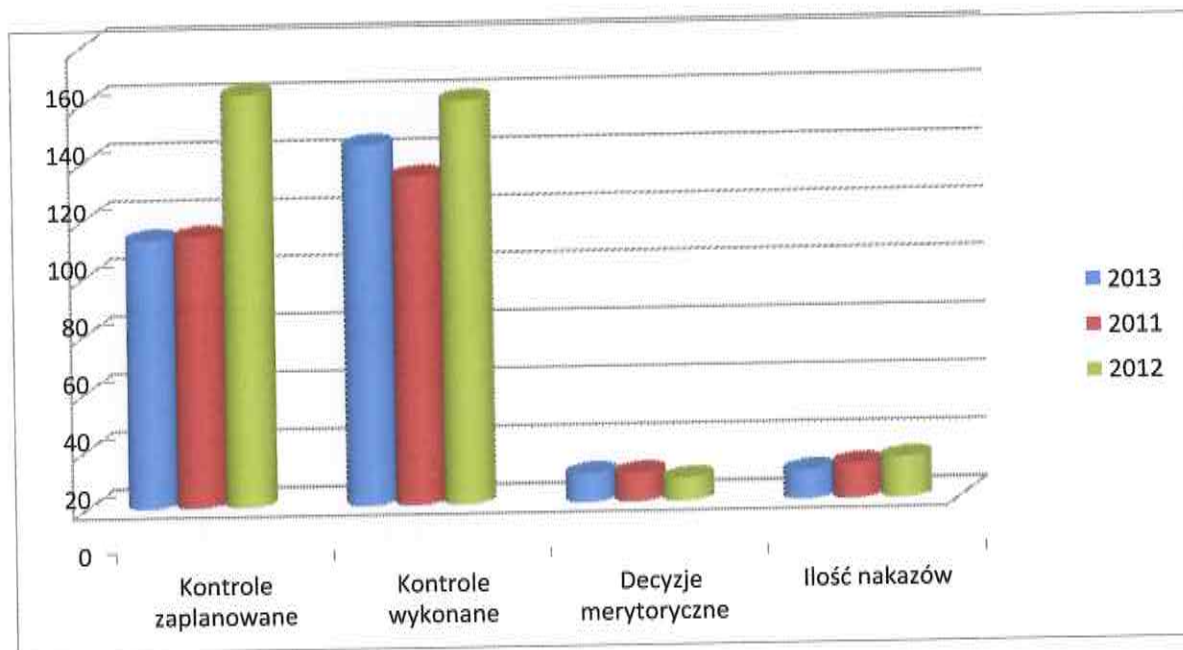
Ponadto Państwowy Inspektor Sanitarny w 2013 r. przeprowadził kontrole 39 środków transportu publicznego. W tym: 23 autobusy (komunikacji dalekobieżnej, miejskiej i turystycznej), 5 samochodów do przewozu chorych, 2 samochody do przewozu bielizny oraz 9 samochodów do przewożenia zwłok.. Kontrole w/w środków transportu nie wykazały większych zaniedbań.

W oparciu o powyższe informacje i zestawienia można wyciągnąć następujące wnioski:

- Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z wodociągu miejskiego w całym 2013 r. była zgodna z obowiązującymi przepisami prawa.
- Pomimo braku regulacji prawnych określających wymagania, jakim powinna odpowiadać woda w basenach kąpielowych sprawowany nadzór nad tymi obiektami wykazał, iż jakość wody nie zagrażała bezpieczeństwu zdrowotnemu kąpiących się. W okresie sezonu letniego woda w miejscu wykorzystywanym do kąpieli na rzece Narew w Łomży odpowiadała wymogom sanitarnym.
- Przeprowadzone badania ciepłej wody w szpitalu na obecność pałeczek *Legionella sp.* wykazały, że doszło do przekroczeń dopuszczalnej ilości bakterii w instalacjach. Wskazuje to na potrzebę większej dbałości o stan techniczny i higieniczny instalacji ciepłej wody użytkowej mogącej być źródłem zakażenia. Nadzór sanitarny sprawowany nad obiektami użyteczności publicznej nie wykazał w 2013r. zagrożeń o zasadniczym znaczeniu dla zdrowia. Nie stwierdzono obiektów ze złym stanem sanitarno-technicznym. W większości właściciele dbają o wygląd estetyczny obiektów, standard wyposażenia jak i poziom świadczonych usług.
- Liczba obiektów objętych ewidencją na terenie miasta – 319. W zakresie higieny komunalnej w 2013 roku przeprowadzono 252 kontrole. Wydano 16 decyzji merytorycznych, 6 płatniczych, 12 postanowień oraz 16 wystąpień. W ramach działalności statutowej do badań laboratoryjnych pobrano 78 próbek wody.

Higiena Pracy - powiat Grodzki

Podstawowym zadaniem higieny pracy jest ochrona pracowników przed niekorzystnymi skutkami narażenia na czynniki pochodzenia chemicznego, fizycznego i biologicznego w środowisku pracy. Państwowa Inspekcja Sanitarna sprawuje nadzór nad warunkami pracy kontrolując przestrzeganie przepisów dotyczących utrzymania należytego stanu higienicznego zakładów pracy oraz zapobiegania powstawaniu chorób zawodowych i innych chorób związanych z warunkami pracy. W roku **2013** przeprowadzono **127** kontroli w **97** zakładach pracy. Wydano **10** decyzji w tym **6** decyzji merytorycznych i **4** decyzje płatnicze. Dodatkowo przeprowadzono 30 kontroli tematycznych dot: produktów zawierających w swoim składzie metanol oraz wyrobów zawierających włókna azbestu.

Zdrowe środowisko pracy, to takie, w którym stężenia i natężenia czynników szkodliwych (hałasu, drgań mechanicznych, pyłów czy też substancji chemicznych) nie przekraczają normatywów higienicznych, są wolne od dymu tytoniowego, zaprojektowane zgodnie z zasadami bezpieczeństwa i ergonomii.

Wykonywanie profilaktycznych badań lekarskich – wstępnych i okresowych pracowników, umożliwiających wczesne wykrycie choroby oraz ocena ryzyka zawodowego pracowników związanego z wykonywaną pracą jest obowiązkiem każdego pracodawcy. Ocenę ryzyka zawodowego dokonuje się na podstawie szczegółowej analizy procesu pracy w celu wykrycia zagrożeń oraz wprowadzenia środków poprawiających warunki pracy i ograniczających szkodliwy wpływ procesu pracy na pracownika.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w 2013 stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- przekroczenia hałasu w 1 zakładzie
- przekroczenia czynników chemicznych w 1 zakładzie
- wycofanie z obrotu produktu o nazwie Denatura w 1 zakładzie,
- brak aktualnych badań i pomiarów na stanowiskach pracy w 3 zakładach,
- brak oceny ryzyka zawodowego na czynniki biologiczne w 1 zakładzie,
- brak udokumentowania badaniami rekontrolnymi poprawy warunków pracy w 1 zakładzie,
- brak monitorowania stanu zdrowia pracowników wykonujących pracę w warunkach przekroczeń czynników chemicznych, nie przedstawiono do wglądu analizę stanu zdrowia dla 1 pracownika.
  - nie sporządzono i nie wprowadzono w życie programu działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na czynniki chemiczne,
  - nie przestrzegano stosowania środków ochrony indywidualnej (maski przeciwpyłowe z filtrem) podczas lakierowania w lakierni.

W w/w okresie sprawozdawczym ograniczono zagrożenie w zakresie:

- obniżono przekroczenia hałasu
- wycofano z obrotu produkt o nazwie „Denaturat”
- wykonano badania i pomiary środowiska pracy
- prowadzono monitorowanie stanu zdrowia pracowników wykonujących prace, w warunkach przekroczeń czynników chemicznych
- przedstawiono do wglądu analizę stanu zdrowia dla 1 pracownika
- sporządzono i wprowadzono w życie program działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na czynniki chemiczne
  - w zakładzie zastosowano środki ochrony indywidualnej (maski przeciwpyłowe z filtrem) podczas lakierowania w lakierni

Porównując dane z 2012 zauważamy, że właściciele firm mają większą świadomość obowiązujących przepisów prawnych, o czym świadczy znacznie zmniejszona liczba wydanych decyzji merytorycznych w stosunku do roku poprzedniego. W 2013r. wydano 6 decyzji merytorycznych przy przeprowadzonych 127 kontrolach.

(w 2012r.-8 decyzji przy przeprowadzonych 140 kontrolach)

W ramach **postępowań w sprawach chorób zawodowych** w 2013 nie było żadnych zgłoszeń chorób z powiatu grodzkiego. Porównując lata 2013 i 2012 sytuację należy uznać za ustabilizowaną. W 2012r. na podstawie danych zawartych w orzeczeniach lekarskich, wydawanych przez jednostki służby zdrowia uprawnionych do rozpoznawania chorób zawodowych oraz analizy oceny narażenia zawodowego pracowników, zgłoszono 2 choroby zawodowe, wydano: 2 decyzje negatywne z powodu braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej. Liczba chorób zawodowych jest na stałym poziomie. Związane jest to ze wzrostem świadomości pracodawców w zakresie zagrożeń występujących w środowisku pracy .

Działania w zakresie nadzoru nad środkami zastępczymi

W roku sprawozdawczym 2013 wytypowano 10 obiektów, które podlegały kontroli w zakresie obrotu środkami zastępczymi. W styczniu pracownicy PSSE w Łomży przeprowadzili 8 kontroli. W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono obrotu i produkcji środkami zastępczymi (tzw. „dopalaczami”). Do PSSE nie wpłynęły żadne informacje sygnalizujące o fakcie wystąpienia zjawiska handlu lub produkcji środków zastępczych na terenie miasta lub powiatu. Sekcja Epidemiologii, prowadząca bieżący nadzór nad zatruciami naturalnymi lub chemicznymi substancjami toksycznymi, nie otrzymała zgłoszeń w tym zakresie, podobnie było w roku 2012. O przebiegu styczniowej akcji poinformowane zostały lokalne media (informację opublikowały SpesMediaGroup i portal www.mylomza.pl).

1. Bieżący nadzór sanitarny nad warunkami środowiska pracy w zakładach pracy.

Liczba zakładów w ewidencji	Liczba kontrolowanych zakładów	Liczba osób zatrudnionych w zakładach	Liczba osób pracujących w poszczególnych zagrożeniach	Liczba osób przeprowadzonych kontroli			Liczba protokołów, w tym z uchybieniami	Liczba decyzji		Liczba nakazów					
				2013	2012	2013		2012	2013	2012	2013	2012			
2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012				
271	267	97	139	3501	3546	3172	2602	127	140	127 (6)	140 (8)	6	8	10	15

Nazwa czynnika	Liczba osób pracujących z danym czynnikiem											
	ogółem		0,0 - 0,1 NDS		0,1 - 0,5 NDS		0,5 - 1,0 NDS		pow. INDS			
	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012
Hałas	1404	1068	1175	568	154	1438	70	45	4	27		
Wibracja ogólna / miejscowa	335	142	239/ 81	120/122	38/17	13/13	27/15	9/8	0	0		
Zapylenie	628	531	340	424	110	73	62	34	0	0		
Czynniki chemiczne	1631	1143	1524	1108	40	23	5	12	1	0		
Czynniki rakotwórcze	271	238	251	224			7	3	0	0		
Czynniki biologiczne	1530	1480	Grupa 2 - 1530									
			Grupa 3 - 1003									

2. Nadzór nad prekursorami narkotyków w ramach realizacji krajowego programu przeciwdziałania narkomanii

Obrót prekursorami narkotyków w 2013r.

Liczba zakładów w ewidencji	Liczba kontrolowanych zakładów z prek. Kat.2 i 3	Liczba osób zatrudnionych w zakładach	Liczba osób pracujących w poszczególnych zagrożeniach	Liczba przeprowadzonych kontroli		Liczba protokołów w tym z uchybieniami	Liczba decyzji		Liczba nakazów				
				2013	2012		2013	2012	2013	2012	2013	2012	
2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012		
3	5	3	2	64	171	54	45	3	2	3/0	2/0	0	0

Na terenie powiatu grodzkiego nie prowadzą działalności producenci, importerzy i eksporterzy prekursorów narkotyków. W w/w tabeli ujęto tylko dystrybutorów.

- chemicznych
- mikrobiologicznych.

Badania są wykonywane w następujących sekcjach Oddziału Laboratoryjnego:

a) Sekcja Badań Fizykochemicznych Żywności i Wody, która realizuje badania w ramach ogólnokrajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu żywności oraz wody, ustawowego nadzoru oraz badania zlecane przez klientów. W sekcji jest wykonywana ocena znakowania żywności, ocena teoretyczna żywienia oraz badania fizykochemiczne i organoleptyczne:

żywności i wody. W sekcji w 2013 roku wykonano 201 ocen oznakowania żywności, 427 oznaczeń organoleptycznych i fizykochemicznych w próbkach środków spożywczych oraz 4970 oznaczeń w próbkach wody

b) Sekcja Badań Mikrobiologicznych Żywności i Wody wykonuje badania mikrobiologiczne środków spożywczych w ramach ogólnokrajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu, w ramach nadzoru sanitarnego i na zlecenie klienta zewnętrznego:

- wody przeznaczonej do spożycia
- wody powierzchniowej
- żywności
- wymazów sanitarnych.

W 2013 roku wykonano 2645 oznaczeń w próbkach żywności i 1557 oznaczeń w próbkach wody.

c) Sekcja Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy zajmuje się:

- pobieraniem próbek do oceny narażenia zawodowego na czynniki chemiczne i pyły przemysłowe
- badaniem chemicznych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy

Oddział Laboratoryjny

W Oddziale Laboratoryjnym w Łomży są realizowane zadania wynikające z ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu ochrony zdrowia publicznego poprzez wykonywanie badań:

- badaniem pyłowych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy
- pomiarami hałasu słyszalnego
- pomiarami drgań mechanicznych o działaniu ogólnym na organizm człowieka i działających

na organizm człowieka przez kończyny górne

- pomiarami oświetlenia elektrycznego miejsc pracy

W 2013 roku Sekcja Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy pobrała 25 próbek, w których wykonała 164 oznaczenia.

d) Sekcja Badań Mikrobiologicznych Materiału Biologicznego i Przygotowywania Podłoży

wykonuje badania materiału biologicznego:

- bakteriologiczne,
- parazytologiczne (w tym gleby)
- do książeczek zdrowia w kierunku wykrywania pałeczek z rodzaju *Salmonella* i *Shigella*
- identyfikację szczepów *Salmonella* i *Shigella*
- badania skuteczności procesów sterylizacji
- badania bakteriologiczne czystości środowiska szpitalnego

W 2013 roku w Sekcji przebadano 578 próbek materiału biologicznego od osób ze styczności z czynnikiem zakaźnym, nosicieli i ozdrowieńców wykonując w nich 2312 oznaczeń. Sekcja w oparciu o wymagania ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi wykonuje także badania uczniów, studentów i doktorantów. W ramach tych badań do laboratorium dostarczono 1995 próbek, a analitycy wykonali 7980 oznaczeń. W 196 próbkach, tj. 2,9% wszystkich badanych próbek (w ramach nadzoru i zleceń klientów zewnętrznych) stwierdzono obecność pałeczek z rodzaju *Salmonella*.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba próbek dodatnich	480	454	420	541	662	362	300	365	230	217	196
% próbek dodatnich	3,8	3,4	4,2	5,4	7,0	4,8	4,3	5,4	3,3	3,1	2,9

W Oddziale Laboratoryjnym w 2013 roku w ramach nadzoru sanitarnego wykonano ogółem 4366 badania, w których przeprowadzono:

- 1941 oznaczeń chemicznych
- 3620 oznaczeń fizycznych
- 6514 oznaczeń mikrobiologicznych.

Działalność laboratorium oparta jest na systemie zarządzania opisanym w normie PN-EN ISO 17025:2005 Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących.

Oddział Laboratoryjny realizuje politykę jakości poprzez:

- kompetentny personel posiadający odpowiednie wykształcenie, przeszkolenie, wiedzę, i doświadczenie zawodowe
- odpowiednie wyposażenie badawcze
- stosowanie uznanych i wiarygodnych metod badawczych
- wewnętrzną kontrolę jakości wyników badań
- szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne personelu
- udział w badaniach biegłości i porównaniach międzylaboratoryjnych.

Działalność laboratorium jest oceniana przez klientów poprzez „Ankiety badania poziomu zadowolenia klienta”. Analiza ankiet, która jest przeprowadzana na bieżąco, wykazała wysoki poziom zadowolenia klientów z usług laboratorium, a zwłaszcza z poziomu kwalifikacji, profesjonalizmu pracowników i kultury obsługi. Poznane opinie i uwagi są wykorzystane do dalszego doskonalenia działalności laboratorium.

System zarządzania laboratorium został certyfikowany przez Polskie Centrum Akredytacji w dniu 03.08.2005 r. Dokumentami potwierdzającymi kompetencje laboratorium są **Certyfikat Akredytacji Laboratorium Badawczego nr AB 635 i Zakres Badań Akredytowanych**. Certyfikat taki jest wydawany na 4 lata. Wybrane akredytowane obszary poddawane są corocznym niezależnym ocenom przez

Polskie Centrum Akredytacji. Celem tych ocen jest potwierdzenie ciągłego spełnienia wymagań normy, utrzymywania odpowiednich kompetencji oraz doskonalenia systemu zarządzania jakością, a także aktualizacja (rozszerzenie/korekcja lub ograniczenie) Zakresu Badań Akredytowanych.

W związku z tym, że Certyfikat Akredytacji był ważny do 02.08.2013, w kwietniu ubiegłego roku Polskie Centrum Akredytacji na wniosek Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej przeprowadziło ponowną ocenę wszystkich akredytowanych obszarów badań. W wyniku pozytywnej oceny (brak niezgodności i spostrzeżeń) Polskie Centrum Akredytacji w dniu 21.06.2013 r. podjęło decyzję o przedłużeniu akredytacji nr AB 635 w rozszerzonym, uaktualnionym i skorygowanym zakresie na kolejny czteroletni cykl.

Laboratorium posiada akredytację na większość metod, wg których są wykonywane badania:

- mikrobiologicznych środków spożywczych i wody,
- fizykochemicznych wody do spożycia przez ludzi,
- bakteriologicznych materiału biologicznego,
- pyłowych i chemicznych zanieczyszczeń powietrza środowiska pracy,
- pomiarów czynników fizycznych: hałasu, drgań i oświetlenia w środowisku pracy.

Aktualny zakres akredytacji znajduje się na stronach internetowych PCA www.pca.gov.pl oraz Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży <http://psse-lomza.pbip.pl>.

Bezpieczeństwo i zdrowie konsumenta jest jednym z najważniejszych celów polityki Państwa w zakresie zdrowia publicznego. Prawidłowe żywienie człowieka odgrywa bowiem bardzo istotną rolę w jego życiu. Zapewnienie bezpieczeństwa a tym samym spełnienie standardów zdrowotnych żywności, określonych w przepisach zarówno UE jak i krajowych, wymaga kompleksowych działań opartych przede wszystkim na kontroli wewnętrznej realizowanej przez przedsiębiorców jak i kontroli zewnętrznej sprawowanej przez organy urzędowej kontroli żywności.

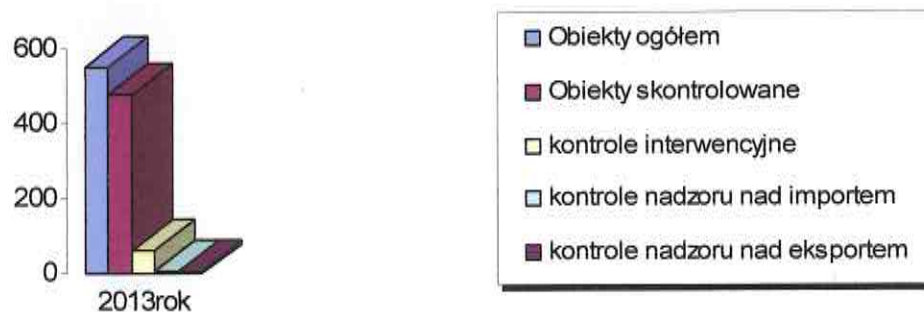
Państwowa Inspekcja Sanitarna zajmuje się nadzorem nad jakością zdrowotną tylko części żywności, głównie produkowanej lub wprowadzanej do obrotu pochodzenia niezwierzęcego, a także wprowadzanej do obrotu żywności pochodzenia zwierzęcego, nieobjętej urzędową kontrolą organów Inspekcji Weterynaryjnej.

Główne kierunki działań Higieny Żywności Żywienia i Przedmiotów Użytku to :

- Sprawowanie efektywnego i skutecznego nadzoru w zakresie bezpieczeństwa żywności i żywienia, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego.
- Doskonalenie funkcjonowania Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (RASFF) oraz współpraca w tym zakresie z innymi jednostkami kontrolnymi w obszarze posiadanych kompetencji, funkcjonującymi na terenie powiatu łomżyńskiego.
- Kontynuacja nadzoru nad bezpieczeństwem kosmetyków produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie powiatu.
- Nadzór nad suplementami diety, środkami spożywczymi specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz środkami spożywczymi wzbogacanymi wprowadzanymi po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- Rozwijanie efektywności poboru i transportu próbek do badań laboratoryjnych, w wyniku pełnej realizacji postanowień planu pobierania próbek żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością i kosmetyków.

W powiecie grodzkim ilość obiektów żywności i żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością w roku 2013 wynosiła 551. W roku sprawozdawczym skontrolowano 480 obiektów, przeprowadzono w nich 695 kontroli: w tym 64 kontrole interwencyjne w ramach systemu RASFF oraz w związku z sygnałami obywateli.

Po wpłynięciu stosownych wniosków od przedsiębiorców i dokonaniu inspekcji zatwierdzono 88 zakładów. W ramach nadzoru nad importem przeprowadzono 10 kontroli, podczas których dokonano oceny 41 partii środków spożywczych (przyprawy, zioła, warzywa suszone). Przeprowadzono także 10 kontroli w ramach nadzoru nad eksportem, podczas których dokonano oceny 18 partii środków spożywczych (skrobia ziemniaczana, piwo, majonezy, musztardy, ketchupy). Wydano 59 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych przez środki spożywcze

Wykres 6. Dane dotyczące działalności kontrolnej Sekcji Żywności i Żywienia w 2013 roku.

Wdrożone zasady Dobrej Praktyki Higienicznej posiadały 392 sklasyfikowane zakłady, system HACCP funkcjonował w 49 kontrolowanych obiektach. W celu wyeliminowania stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości występujących w obiektach wydano 49 decyzji administracyjnych, w tym 1 decyzję dotyczącą unieruchomienia działalności zakładu żywienia zbiorowego otwartego (zakład został zlikwidowany).

Za nieprzestrzeganie przepisów prawa żywnościowego nałożono 16 mandatów karnych na sumę 3.500 zł. (wzrost w stosunku do roku poprzedniego - 10 mandatów karnych na sumę 2.100zł). Do właścicieli i kierownictwa zakładów wystosowano 37 wystąpień. Dokonano oceny stanu sanitarnego na podstawie obowiązujących arkuszy 392 obiektów. Trzy z nich w wyniku przeprowadzonej rocznej oceny zaliczono do niezgodnych z wymaganiami ze względu na obecność szkodników lub ich ślady i nieprawidłowe znakowanie wędlin (2 obiekty obrotu żywności, 1 zakład żywienia zbiorowego otwartego). W roku 2013 zaobserwowano pogorszenie warunków sanitarnych w zakładach w stosunku do roku 2012.

Wskaźnik obiektów „złych” ocenionych na podstawie arkuszy klasyfikacyjnych w latach 2008-2013

Lp	Grupa obiektów	% obiektów, które oceniono jako niezgodne z wymaganiami					
		2008	2009	2010	2011	2012	2013
1.	Zakłady obrotu	0,47	0,68	1,1	2,23	0	0,83
2.	Zakłady żywienia zbiorowego otwarte	2,1	7,4	2,56	0	0	1,23

Jakość zdrowotna środków spożywczych, wyrobów i materiałów do kontaktu z żywnością, kosmetyków oraz badań sanitarnych

Próbki środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, kosmetyków oraz badań sanitarnych	2013		2012		2011		2010		2009		2008	
	Razem		Razem		Razem		Razem		Razem		Razem	
	pobrane	w tym kwest.	pobrane	w tym kwest.	pobrane	w tym kwest.	pobrane	w tym kwest.	pobrane	w tym kwest.	pobrane	w tym kwest.
SUMA	307	2	247	10	204	3	198	6	209	6	223	4

Ogółem w 2013 roku do badań laboratoryjnych pobrano **285 próbek środków spożywczych**.

Rodzaj obiektu	Próbki żywności		Próbki radiologiczne		Razem	
	pobrane	w tym kwest.	pobrane	w tym kwest.	pobrane	w tym kwest.
Obiekty produkcji żywności						
Wytwórnice lodów	19	2	-	-	19	2
Automaty do lodów	4	-	-	-	4	-
Ciastkarnie	20	-	-	-	20	-
Wytwórnice koncentratów	8	-	-	-	8	-
Wytwórnice octu, majonezu i musztardy	8	-	-	-	8	-
Razem	59	2	-	-	59	2
Obiekty obrotu żywnością						
Sklepy spożywcze	177	-	13	-	190	-
Magazyny hurtowe	13	-	-	-	13	-
Inne obiekty obrotu żywnością	19	-	-	-	19	-
Razem	209	-	-	-	222	-
Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	4	-	-	-	4	-
SUMA	272	2	13	-	285	2

Pobrane próbki dotyczyły następujących grup środków spożywczych:

w obiektach produkcji żywności:

- lody tradycyjne, lody z automatu, ciasta z kremem poddanym i nie poddanym obróbce termicznej, przyprawy, sosy, majonezy, koncentraty spożywcze, substancje dodatkowe.

w obiektach obrotu żywnością:

- mięso mielone, mięso drobiowe, wędliny, przetwory mięsne, wyroby garmazeryjne, konserwy drobiowe, produkty jajeczne, przetwory rybne i owoców morza, mleko i przetwory mleczne, pieczywo, przetwory zbożowo-mączne, ciasta z kremem poddanym i nie poddanym obróbce termicznej, warzywa świeże i suszone, przetwory warzywne, owoce

i przetwory owocowe, koncentraty spożywcze, zioła i przyprawy, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, suplementy diety, napoje alkoholowe, sól, żelatyna, wyroby cukiernicze i ciastkarskie, kakao.

w zakładach żywienia zbiorowego otwartego:

- wędliny drobiowe, napoje spożywcze.

Próbki środków spożywczych badano w kierunku – zanieczyszczeń mikrobiologicznych, substancji dodatkowych, zanieczyszczeń biologicznych i fizycznych, zanieczyszczenia histaminą, metanolem, olejami mineralnymi, pozostałości pestycydów, zawartości kofeiny, obecności GMO, napromieniania, WWA, metali ciężkich, zawartości glutenu, skażeń promieniotwórczych, zawartości jodu. Ponadto próbki poddawane były ocenie organoleptycznej i ocenie znakowania.

Zakwestionowano:

- 2 próbki krajowe lodów tradycyjnych pobranych w ramach monitoringu w których stwierdzono zanieczyszczenia mikrobiologiczne (liczbę bakterii *Enterobacteriaceae* odpowiednio $6,8 \times 10^2$, $4,2 \times 10^2$, w 1g).

Odbyło się posiedzenie zespołu ds. RASFF. Ponownie pobrano próbki do badań laboratoryjnych (niekwestionowane). Polecono przeprowadzić dezynfekcję naczyń i sprzętu wykorzystywanego przy produkcji lodów.

Natomiast w 3 próbkach krajowych pobranych w ramach monitoringu, także stwierdzono zanieczyszczenia mikrobiologiczne, w tym:

- w 2 próbkach mięsa drobiowego obecność bakterii termotolerancyjnych *Campylobacter coli*.

Odbyło się posiedzenie zespołu ds. RASFF. Wystosowano pismo do właściwego miejscowo Inspektora Weterynaryjnego, nadzorującego producenta wg właściwości miejscowej oraz wystąpienie do hurtowni, która dostarczyła w/w środek spożywczy do sklepu, z którego pobrano próbki.

- w 1 próbce produktów mięsnych obecność bakterii *Escherichia coli* O 157 w 25g.

Odbyło się posiedzenie zespołu ds. RASFF. Informację wraz z wynikami badań przesłano do Inspekcji Weterynaryjnej nadzorującej producenta wg właściwości miejscowej, a także wysłano wystąpienie wraz z wynikami badań do sklepu, z którego pobrano próbkę. Ponownie przeprowadzono kontrolę w obiekcie, z którego pobrano próbkę. Stwierdzono 3 sztuki w/w produktu odstawione na zapleczu z przeznaczeniem do utylizacji, w obrocie brak.

Celem określenia skuteczności mycia i dezynfekcji naczyń, sprzętu i rąk pracowników w zakładach żywienia i żywności do badań laboratoryjnych pobrano 9 **próbek sanitarnych (6 w sklepach spożywczych, 3 w zakładach żywienia zbiorowego otwartego)**. Wszystkie próbki odpowiadały obowiązującym wymaganiom.

W ramach bieżącego nadzoru nad materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością zbadano 9 **próbek** celem określenia cech organoleptycznych, migracji globalnej, migracji formaldehydu, migracji metali ciężkich. Kwestionowanych nie notowano.

W ramach nadzoru nad kosmetykami skontrolowano 13 obiektów (2 hurtownie, 11 sklepów) przeprowadzając 22 kontrole, w tym; 12 kontroli interwencyjnych, w związku z powiadomieniami w ramach systemu Rapex.

Na kontroli oceniono oznakowanie 10 partii opakowań jednostkowych kosmetyków (niekwestionowane). Do badań laboratoryjnych pobrano 4 **próbki krajowe kosmetyków (środki do pielęgnacji włosów, krem dla dzieci)** celem określenia jakości mikrobiologicznej i cech fizykochemicznych. W zbadanych parametrach próbki odpowiadały obowiązującym wymaganiom

W roku sprawozdawczym skontrolowano 35 zakładów, w tym 32 oceniono w oparciu o arkusz oceny stanu sanitarnego zakładu żywienia zbiorowego jako zgodne z wymaganiami. W w/w obiektach przeprowadzono 44 kontrole sporządzając protokoły kontroli sanitarnej.

Występujące w 2 zakładach uchybienia dotyczyły:

- w jednym obiekcie: złego stanu posadzek w kuchni gorącej, obieralni warzyw i owoców, centralnej zmywalni, bufecie; złego stanu ścian w windach magazynowych
- w drugim obiekcie (stołówka szkoły podstawowej): złego stanu ścian, sufitów, posadzek, drzwi i futryn w pomieszczeniach kuchni i magazynach.

Wydano 5 decyzji administracyjnych, w tym 2 nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i 3 przedłużające wykonanie decyzji z lat ubiegłych. We wszystkich placówkach postępowanie administracyjne jest w toku.

Ocenie poddano sposób żywienia w 32 obiektach:

a) laboratoryjnie w oparciu o jadłospis i 10-dniowe zużycie surowców – oceny teoretycznej dokonano w 4 zakładach. Jadłospisy były prawidłowe, natomiast zestawienia dekadowe zakwestionowano ze względu na:

- niewłaściwą podaż tłuszczów
- niewłaściwą podaż węglowodanów
- niewłaściwą podaż wapnia
- niewłaściwą podaż żelaza

- niewłaściwą podaż witaminy A
- niewłaściwą podaż witaminy B1
- niewłaściwą podaż witaminy B2
- niewłaściwą podaż witaminy C
- za niewłaściwy % udział energii pochodzącej z tłuszczu.

b)w trakcie kontroli w oparciu o jadłospis dekadowy oceniono 28 jadłospisów, w tym 1 (stołówka szkolna) zakwestionowano ze względu na: wykorzystywanie zbyt wąskiego asortymentu surowców i składników – często powtarzające się surówki sałatki (surówka marchwi i jabłka, jarzynka z buraczków), ponadto podanie dwa dni pod rząd potraw z drobiu; nie uwzględnienie w jadłospisie warzyw i owoców sezonowych (ogórków, pomidorów, sałaty, itp.); zaplanowanie niewielkiej ilości potraw z udziałem ryb – 1 raz w ciągu dziesięciu dni zaplanowano posiłek z ich udziałem.

Ponadto do badań laboratoryjnych pobrano w 4 placówkach zgodnie z planem 12 próbek posiłków całodziennego żywienia (śniadanie, obiady, kolacje) które zostały zakwestionowano ze względu na:

- niewłaściwy procentowy rozkład energii na poszczególne posiłki
- niewłaściwy procentowy udział energii z białka w poszczególnych posiłkach
- niewłaściwy procentowy udział energii z tłuszczu w poszczególnych posiłkach
- niewłaściwy procentowy udział energii z węglowodanów w poszczególnych posiłkach
- nieprawidłową podaż wapnia
- nieprawidłową podaż żelaza
- nieprawidłową podaż soli kuchennej.

Do kierownictwa 5 placówek, w których stwierdzono nieprawidłowości w jakości żywienia wystosowano wystąpienia zobowiązujące do podjęcia działań celem poprawy. Stan sanitarno-techniczny kontrolowanych zakładów w przeważającej części odpowiadał obowiązującym przepisom prawnym w zakresie bezpieczeństwa żywności. Ponadto w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego nad zakładami żywności i żywienia w 2013 roku dokonano kontroli w zakresie:

1. Stosowania substancji dodatkowych w zakładach żywności i żywienia

Kontrolą objęto 12 zakładów (3 ciastkarnie, 2 piekarnie, 1 wytwórnię majonezu i musztardy, 5 sklepów spożywczych, 1 przetwórnię owocowo-warzywną). Ogółem oceniono 15 partii substancji dodatkowych. Nie zanotowano uchybień dotyczących ich stosowania. Dodawane są one w ilościach

zgodnych z deklaracją producenta, wg procedur dobrej praktyki produkcyjnej, przechowywane właściwie. Na opakowaniach jednostkowych wyrobów zawierających substancje dodatkowe zamieszczone są informacje o ich obecności. Do badań laboratoryjnych pobrano zgodnie z harmonogramem z zakładów produkcyjnych i placówek obrotu 16 próbek środków spożywczych w kierunku obecności substancji dodatkowych. Wszystkie próbki w zbadanych parametrach odpowiadały obowiązującym wymaganiom.

2. Nadzoru nad suplementami diety, środkami spożywczymi specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz żywnością wzbogacaną

Na terenie powiatu grodzkiego jeden zakład produkuje w niewielkich ilościach m.in.:

- suplement diety pn. olej amarantusowy,
- bezglutenowe środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego (płatki i mąka z nasion amarantusa, popping - ekspandowane nasiona amarantusa, nasiona amarantusa).

W 2013r. przeprowadzono 2 kontrole tematyczne dotyczące oceny warunków produkcji i wprowadzania do obrotu suplementów diety i środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz oceny znakowania. Nie stwierdzono uchybień w zakresie zagadnień objętych kontrolami. Na terenie powiatu łomżyńskiego funkcjonuje także 1 zakład produkcyjny, który produkuje m.in. żywność wzbogacaną. Są to niewielkie ilości soków o różnych smakach, wzbogacane w witaminę C. W okresie sprawozdawczym w w/w zakładzie przeprowadzono 1 kontrolę kompleksową, podczas której stwierdzono, iż asortyment środków spożywczych wzbogaconych, znakowanie i ich warunki produkcji nie zmieniły się w stosunku do lat ubiegłych.

W roku 2013 skontrolowano ogółem 31 obiektów sprzedaży detalicznej (sklepy spożywcze, apteki, hurtownie spożywcze, sklepy specjalistyczne, siłownię, sklepy drogeryjne) oraz 2 obiekty żywienia zbiorowego zamkniętego. W w/w obiektach przeprowadzono łącznie 33 kontrole, oceniając 138 partii produktów, (41 partii suplementów diety, 53 partie środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego, 44 partie żywności wzbogacanej). Nie stwierdzono uchybień w zakresie zagadnień objętych kontrolą. Ponadto w okresie sprawozdawczym przeprowadzono również kontrole w związku z powiadomieniami w ramach Systemu RASFF dotyczącymi obecności w nadzorowanych zakładach środków spożywczych z w/w grup. Nie stwierdzono ich w obrocie.

Kontrole w 2 aptekach przeprowadzono przy współudziale pracownika Nadzoru Farmaceutycznego. Do badań laboratoryjnych w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu pobrano 61 próbek (5 suplementów diety, 48 środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego, 8 żywności wzbogacanej) w kierunku: zanieczyszczeń

mikrobiologicznych, obecność metali szkodliwych dla zdrowia, pozostałości pestycydów, mykotoksyn, izomerów trans kwasów tłuszczowych, oznaczenia zawartości: azotanów, jodanu potasu, oznaczenia zawartości składników mineralnych, witamin, zawartości kofeiny, oceny organoleptycznej i znakowania. Wszystkie próbki w zbadanych parametrach odpowiadały obowiązującym wymaganiom.

3. Produkcji i obrotu żywnością ekologiczną

Dokonano kontroli 9 zakładów (1 zakład produkcyjny oraz 8 obiektów obrotu żywnością – hurtownie spożywcze). Przeprowadzono 9 kontroli sanitarnych, sporządzając 9 bezusterkowych protokołów kontroli sanitarnych. Na terenie powiatu grodzkiego, produkcję żywności ekologicznej prowadzi 1 zakład. Posiada on aktualny „Certyfikat Zgodności” wydany przez Jednostkę Certyfikującą na produkcję ekologiczną produktów zbożowo-młynarskich. W roku sprawozdawczym jako żywność ekologiczną zakład produkował mąkę z nasion amarantusa, popping, płatki z nasion amarantusa i nasiona amarantusa. Ponadto w hurtowniach spożywczych ocenie poddano łącznie 23 partie artykułów spożywczych. Na opakowaniach zbiorczych 19 ocenianych partii warzyw producenci nie deklarowali, że jest to żywność ekologiczna. Cztery partie środków spożywczych (przetwory zbożowe, koncentraty spożywcze) pochodziły z upraw ekologicznych i były znakowane prawidłowo.

4. Obrotu żywnością napromienianą

Do inspekcji w zakresie nadzoru nad żywnością napromienianą promieniowaniem jonizującym, wytypowano zakłady produkcji i przetwórstwa żywności mogące wykorzystywać surowce potencjalnie napromieniane oraz obiekty obrotu żywnością. W roku sprawozdawczym skontrolowano 9 obiektów. Ponadto działania kontrolne w w/w zakresie realizowane były w ramach oceny partii środków spożywczych z importu. Ogółem oceniono 58 partii środków spożywczych, które potencjalnie mogły być napromieniane. Kontrolowano następujący asortyment: suszone przyprawy, zioła i warzywa suszone. Producenci ocenianych środków spożywczych w zakładach przetwórstwa żywności oraz zakładach obrotu nie deklarowali na opakowaniach, że jest to żywność utrwalana metodą napromieniania. Również w sprawdzonej dokumentacji (certyfikaty jakości, deklaracje producentów) załączonej do każdej partii importowanych środków spożywczych nie stwierdzono zapisów świadczących o przeprowadzanych zabiegach napromieniania.

Zgodnie z planem urzędowej kontroli żywności oraz monitoringu do badań laboratoryjnych w kierunku napromieniania z 2 obiektów obrotu pobrano 3 próbki (sery twarogowe zawierające zioła i przyprawy), które nie były napromieniane.

5. prawidłowości znakowania środków spożywczych

Nadzorem objęto zakłady produkcji żywności, obiekty obrotu żywnością, oraz zakłady żywienia zbiorowego. W roku sprawozdawczym skontrolowano 87 obiektów, w tym: 9 zakładów produkcyjnych, 72 zakłady obrotu żywnością i 6 zakładów żywienia zbiorowego. Łącznie na kontroli oceniono 363 produkty różnego asortymentu, w tym: mleko i przetwory mleczne, masło, drób podroby i produkty drobiarskie, ryby i przetwory rybne, mięso i przetwory mięsne, przetwory zbożowo-mączne, wyroby piekarnicze i ciastkarskie, warzywa, owoce, grzyby, wody mineralne, napoje bezalkoholowe, napoje alkoholowe, tłuszcze roślinne, majonezy, koncentraty spożywcze, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, suplementy diety, wyroby garmażeryjne, zioła i przyprawy. Nieprawidłowości w zakresie znakowania stwierdzono w 1 placówce obrotu. Zakwestionowano 6 środków spożywczych (wędliny) ze względu na brak oznakowania, bądź znakowania nieczytelnego. Nałożono mandat karny na sumę 200zł. W ramach kontroli wewnętrznej przedsiębiorca nieprawidłowo znakowany towar zutylizował, na co przedstawił stosowny dokument. Ponadto celem prawidłowości znakowania zgodnie z planem pobrano także 119 próbek do badań laboratoryjnych. Wszystkie odpowiadały obowiązującym wymaganiom.

6. wzmożonego nadzoru sanitarnego nad zakładami produkcji i obrotu żywnością:

- zaopatrującymi w środki spożywcze znaczną liczbę konsumentów,
- których działalność jest skierowana do specjalnej grupy konsumentekiej
- których działalności jest skierowana do społeczności lokalnej.

Do w/w kontroli wytypowano 20 zakładów. Przeprowadzono w nich 67 kontroli. Podczas przeprowadzanych inspekcji, naruszenie przepisów prawa stwierdzono w 3 zakładach, w tym: w 2 placówkach obrotu oraz 1 zakładzie żywienia zbiorowego zamkniętego (w złym stanie: ściany, sufity, futryny i drzwi; brak bieżącej ciepłej wody przy zlewozmywaku do mycia drobnego sprzętu; brak szkoleń pracowników; brak czystości i porządku w zakładach)

Wynikiem powyższego było wydanie 3 decyzji administracyjnych nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości (postępowania w toku). Za stwierdzone nieprawidłowości w 1 placówce obrotu nałożono mandat karny na sumę 200zł. Do badań laboratoryjnych pobrano 72 próbki środków spożywczych i 3 próbki sanitarne (wymazy z rąk personelu i ze sprzętu produkcyjnego). Jakość zdrowotna pobranych do badania środków spożywczych i wymazów nie budziła zastrzeżeń. Ponadto pobrano 3 próbki posiłków (śniadanie, obiad, kolacja) oraz jadłospis i dekadowe zestawienie produktów żywieniowych w 1 zakładzie żywienia zbiorowego zamkniętego.

Próbki (posiłki, dekada) zostały zakwestionowane. Do kierownictwa placówki wystosowano wystąpienie celem podjęcia działań mających na celu wyeliminowanie nieprawidłowości.

7. nadzoru nad żywnością modyfikowaną genetycznie

W 2013 roku przeprowadzono 9 kontroli (2 piekarnie, 3 sklepy spożywcze, 3 hurtownie spożywcze, 1 zakład żywienia zbiorowego otwartego). Podczas kontroli w zakładzie produkcyjnym nie stwierdzono surowców potencjalnie modyfikowanych genetycznie. Działania kontrolne w placówkach obrotu detalicznego i hurtowego oraz żywienia zbiorowego dotyczyły obecności żywności zawierającej składniki modyfikowane genetycznie oraz oceny prawidłowości znakowania. W trakcie przeprowadzonych kontroli w tym zakresie, w w/w zakładach ocenie poddano łącznie 16 partii środków spożywczych, w których istniało prawdopodobieństwo wystąpienia składników modyfikowanych genetycznie. W skontrolowanych obiektach na podstawie deklaracji producentów znajdujących na etykietach w/w środków spożywczych, nie stwierdzono żywności GMO. Zgodnie z planem próbkobrania na rok 2013 w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu pobrano do badań laboratoryjnych w kierunku obecności organizmów genetycznie modyfikowanych 4 próbki środków spożywczych (1 próbkę wędliny drobiowej, 1 próbkę konserwy drobiowej, 1 próbkę koncentratu spożywczego obiadowego, 1 próbkę chipsów ziemniaczanych).

W zbadanych próbkach nie stwierdzono obecności materiału modyfikowanego genetycznie.

Ponadto w roku sprawozdawczym w ramach nadzoru nad importem oceniono ogółem 39 partii środków spożywczych na podstawie załączonej dokumentacji o braku GMO, w tym:

- 4 partie ziół i przypraw ziołowych
- 35 partii warzyw suszonych.

8. nadzór nad warunkami produkcji przetworów grzybowych a także skupem oraz wprowadzaniem do obrotu grzybów świeżych i przetworów grzybowych.

W sezonie grzybowym 2013r. do grzyboznawcy zatrudnionego w PSSE Łomża zgłosiło się 12 interesantów z prośbą o rozpoznanie przyniesionych przez nich grzybów świeżych i suszonych. Ustalono, iż powyższe gatunki grzybów należały do grupy grzybów jadalnych dopuszczonych do obrotu – rosnących w warunkach naturalnych. Podczas konsultacji w kilku przypadkach rozpoznanie konkretnych gatunków grzybów było niemożliwe ze względu na zbyt młode owocniki. Jednakże w tych sytuacjach odradzono spożywania grzybów ze względu na możliwość wystąpienia zatrucia. Ponadto udzielono trzech porad telefonicznych na temat warunków sprzedaży oraz aktualnie obowiązujących przepisów prawnych dotyczących sprzedaży grzybów na targowiskach.

Działaniami kontrolnymi w powyższym temacie objęto następujące grupy obiektów: zakłady żywienia zbiorowego, punkt skupu grzybów.

W 2013 roku skontrolowano łącznie 5 zakładów: 4 zakłady żywienia zbiorowego otwartego, 1 punkt skupu grzybów, przeprowadzając w nich łącznie 5 kontroli kompleksowych. W kontrolowanych zakładach zwracano szczególną uwagę na: warunki przechowywania, znakowanie oraz identyfikowalność wprowadzanych do obrotu lub używanych do przygotowania potraw grzybów świeżych rosnących w warunkach naturalnych. Nie stwierdzono uchybień w zakresie zagadnień objętych kontrolą. Ogółem oceniono 6 partii grzybów.

9. nadzoru nad żywnością tradycyjną i regionalną:

Prowadzono działania kontrolne mające na celu poznanie rynku lokalnego w zakresie produkcji i występowania w obrocie żywności tradycyjnej i regionalnej. Podczas kontrolowanych imprez masowych nie stwierdzono produktów znajdujących się na Liście Produktów Tradycyjnych. Skontrolowano również 2 zakłady żywienia zbiorowego otwartego. Nie stwierdzono produkcji żywności tradycyjnej i regionalnej.

10. nadzoru nad transportem i wprowadzaniem do obrotu środków spożywczych w handlu obwoźnym w tym zwłaszcza żywności łatwopsującej się. Kontrolą objęto obiekty na imprezie masowej - „Gościniec Łomżyński” i obiekty handlu obwoźnego. Skontrolowano ogółem 10 obiektów obrotu handlu obwoźnego artykułami spożywczymi pochodzenia zwierzęcego i roślinnego, ruchomych punktów gastronomicznych. W w/w obiektach przeprowadzono 11 kontroli, sporządzając protokoły kontroli sanitarnej, w tym 1 z uchybieniami dotyczący tymczasowego stoiska sprzedaży wędlin i pieczywa.

Dotyczyły one:

- braku decyzji zatwierdzającej obiekt, w którym prowadzona jest w/w działalność
- braku dostępu do WC dla osób sprzedających żywność
- braku warunków do mycia rąk i czyszczenia sprzętu podręcznego
- niewłaściwego usytuowania stoiska
- niewłaściwej odzieży ochronnej personelu

Nałożono mandat karny na sumę 100zł. Ze względu na to, iż właściciel obiektu pochodził spoza nadzorowanego terenu, wystosowano pismo do właściwego miejscowo PPIS informując o wynikach kontroli. Ponadto skontrolowano 46 środków transportu żywności, w tym 2 z usterkami

dotyczącymi złego stanu ścian i podłogi części ładunkowej w/w środków transportu. Wydano 2 decyzje administracyjne.

11. nadzoru na materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością:

W roku sprawozdawczym w zakresie nadzoru nad materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością skontrolowano 10 obiektów (hurtownie i sklepy przemysłowe, zakłady małej gastronomii). Przeprowadzono 16 kontroli sanitarnych nie stwierdzając uchybień. Ocenie poddano 43 partie wyrobów przeznaczonych do kontaktów z żywnością (sztućce, naczynia jednorazowe, serwetki papierowe, opakowania z papieru, drobny sprzęt gospodarstwa domowego). Były one prawidłowo oznakowane i przechowywane, a także używane zgodnie z deklaracją producenta. Do badań laboratoryjnych pobrano 9 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (wyroby kryształowe, czajnik elektryczny, drobny sprzęt kuchenny). Próbki badano w kierunku migracji specyficznej formaldehydu, migracji globalnej, kadmu i ołowiu, cech organoleptycznych. W zbadanych parametrach próbki odpowiadały obowiązującym wymaganiom.

W roku sprawozdawczym prowadzone były również działania kontrolne w związku z otrzymaniem informacji o niebezpiecznych produktach żywnościowych (mak, napój niegazowany, mięso drobiowe, marchew, grzyby, ziarna kukurydzy, mąka, napój dla dzieci, figi suszone, migdały, hamburgery drobiowe, suplementy diety, gałka muszkatołowa, serek kremowy, lody śmietankowe, gruszki w syropie) oraz materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością (łopatka do naleśników, komplet szklanek z dzbankiem, literatka.) w ramach systemu RASFF. Przeprowadzono łącznie 37 kontroli (32 kontrole interwencyjne, 1 kontrolę tematyczną i 4 kontrole kompleksowe) mających na celu stwierdzenie obecności na rynku produktów niebezpiecznych zgłoszonych w ramach systemu informowania o produktach niebezpiecznych. W większości kontrolowanych obiektów nie stwierdzono produktów będących przedmiotem powiadomień w ramach systemu RASFF.

Natomiast w niektórych przypadkach stwierdzono na stanie zabezpieczone, oznakowane i przygotowane do zwrotu produkty będące przedmiotem powiadomień. W przypadku kiedy kwestionowany produkt z naszych zakładów został zakupiony przez przedsiębiorców z terenu nie będącego pod nadzorem PPIS w Łomży wówczas kierowano stosowne pisma o niebezpiecznych produktach żywnościowych do właściwych miejscowo PPIS.

W roku 2013 w porównaniu do roku 2012 w obiektach żywienia i żywności znajdujących się na terenie powiatu grodzkiego zaobserwowano pogorszenie stanu sanitarnego obiektów. Natomiast zmniejszyła się ilość kwestionowanych próbek środków spożywczych.

Żywnienie w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego nadal nie spełnia wszystkich wymogów

racjonalnego żywienia.

Higiena Dzieci i Młodzieży – Powiat Grodzki

Realizując zadania w zakresie przestrzegania przepisów dotyczących higieny nauczania i stanu technicznego pomieszczeń oraz sprzętu używanego w placówkach oświatowych i placówkach wypoczynku, Państwowa Inspekcja Sanitarna w roku 2013 objęła nadzorem 51 placówek nauczania i wychowania

Placówki objęte stałym nadzorem sanitarnym przez pracownika Higieny Dzieci i Młodzieży.

W roku sprawozdawczym skontrolowano 51 placówek oświatowo-wychowawczych. Podczas kontroli dokonano oceny:

- stanu sanitarnego i technicznego placówek
- umeblowania sal zabaw/lekcyjnych i usadzenia uczniów zgodnie z wymogami ergonomii
- przestrzegania zasad higieny przy układaniu tygodniowych rozkładów zajęć
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 11 stycznia 2001r. o substancjach i preparatach chemicznych w szkołach

Ponadto zbierano dane statystyczne na temat liczby dzieci korzystających z różnych form dożywiania prowadzonych przez szkoły. Jak wynika z analizy sporządzonej na podstawie materiałów stan sanitarny i techniczny placówek utrzymuje się na dobrym poziomie. Tylko w 6,8% kontrolowanych obiektów stwierdzono zły stan techniczny budynku, tj. w :

- w Publicznym Gimnazjum nr1 w Łomży, ul. Reymonta 9 (trwa postępowanie administracyjne od 2010 roku. (postępowanie dotyczy remontu kapitalnego łazienek chłopców i dziewcząt na II piętrze w segmencie B)
- w Zespole Szkół Weterynaryjnych i Ogólnokształcących nr 7 w Łomży, ul. St.Konwy11 (wszczęte zostało postępowanie w 2013r na zły stan sanitarno- techniczny sali gimnastycznej)

W roku sprawozdawczym 2013 w powiecie grodzkim powstały cztery nowe placówki:

- Akademicki Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Państwowej Wyższej Szkół Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, w którego w skład wchodzi Akademickie Państwowe Liceum Ogólnokształcące i Akademicka Szkoła Ponadgimnazjalna)
- Świetlica Opiekuńczo-Wychowawcza „Planeta Pasji ” w Łomży, ul. Woziwodzka 1
- Jednoodziałowe Przedszkole „Pacynka ” w Łomży, ul. Woziwodzka 48

- Towarzystwo Wiedzy Powszechnej Przedszkole „Pinokio” w Łomży, ul. Studencka 11

Na terenie powiatu grodzkiego nie stwierdzono niewłaściwych warunków do utrzymania higieny osobistej uczniów i wychowanków. Ogółem w 100% skontrolowanych placówkach nie odnotowano ponadnormatywnej liczby uczniów/wychowanków na 1 urządzenie sanitarne, czy też braku dostępu do ciepłej wody w sanitariatach. Dane o niezachowaniu standardów dostępności do urządzeń sanitarnych są zmienne, ponieważ ich liczbę ustala się przeliczając znajdujące się w placówce urządzenia sanitarne na największą liczbę uczniów/wychowanków przebywających jednocześnie w placówce, która co roku może być inna. Mając na uwadze poprawę warunków higieniczno-sanitarnych i technicznych w placówkach oświatowo-wychowawczych Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży wydał 2 decyzje administracyjne nakazującą usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości. W roku sprawozdawczym wyegzekwowano wykonanie zaleceń z 4 decyzji administracyjnych w niżej wymienionych placówkach:

- **Publiczne Gimnazjum nr 2 w Łomży**

- wymieniono wykładzinę antypoślizgową w korytarzu na parterze
- pomalowane zostały ściany i sufity na korytarzu na I piętrze budynku
- wymieniono instalację centralnego ogrzewania
- wykonano termomodernizację budynku szkoły, ocieplenie ścian i elewację budynku

- **II Liceum Ogólnokształcące w Łomży**

- pomalowane zostały ściany i sufity w 8 pomieszczeniach lekcyjnych
- doprowadzono do właściwego stanu sanitarno-technicznego posadzki

- **III Liceum Ogólnokształcące w Łomży**

- przeprowadzony został remont kapitalny pomieszczeń sanitarnych,
- wymieniono instalację wodno-kanalizacyjną wraz z armaturą łazienkową

Dodatkowo w niżej wymienionych obiektach zostały wykonane remonty bieżące w ramach działań własnych.

- **III Liceum Ogólnokształcące w Łomży**

- przeprowadzony został remont kapitalny pomieszczeń sanitarnych,
- wymieniono instalację wodno-kanalizacyjną wraz z armaturą łazienkową

- **Zespół Szkół Drzewnych i Gimnazjalnych w Łomży**

- w ramach projektu zostały pomalowane ściany i sufity w pomieszczeniach dydaktycznych na I piętrze
- wymieniona została posadzka z płytek PCV na wykładzinę łatwozmywalną.

● **Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących nr 6 w Łomży**

- wyłożono kostkę brukową w wejściu do budynku szkoły,
- wykonano remont daszka nad wejściem do szkoły

● **Zespół Szkół Weterynaryjnych i Ogólnokształcących**

- wykonano ocieplenie zewnętrznie ścian,
- założona izolację przeciw wilgotnościową fundamentów pionowo i poziomo,
- termomodernizacja budynku.

● **Zespół Szkół Ogólnokształcących w Łomży**

- wykonano remont auli,
- dokonano konserwacji dachu nad aulą, konstrukcji i pokryto dach blachą ocynkowaną.

W niektórych placówkach oświatowo-wychowawczych wykonane były prace konserwatorsko-porządkowe (odmalowane zostały pojedyncze sale, korytarze). Pracownicy PSSE przeprowadzili 51 kontroli w 51 obiektach. W czasie kontroli wyższych uczelni zgodnie z wytycznymi zawartymi w załącznikach do obowiązującej procedury kontroli pracownik Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej dokonywał: oceny stanu sanitarno-higienicznego i technicznego obiektów dydaktycznych oraz bloków i terenów sportowych, oceny warunków zaplecza do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego, oceny stanu technicznego umeblowania, oceny przestrzegania przepisów z zakresu bhp, oceny przestrzegania przepisów w zakresie stosowania i przechowywania substancji i preparatów chemicznych. Podobnie jak w roku 2012 nie ma placówek, które by posiadały substancje i preparaty chemiczne przeterminowane.

Z danych zebranych w roku sprawozdawczym 2013 można twierdzić, że warunki zdrowotne w placówkach oświatowo-wychowawczych na terenie powiatu grodzkiego ulegają systematycznej poprawie. Z punktu widzenia higieny osoby odpowiedzialne za kształtowanie środowiska szkolnego powinny stworzyć warunki do prawidłowego rozwoju psychofizycznego ucznia. Stwierdza się, że przy ustalaniu tygodniowych rozkładów zajęć uwzględniane są zasady higieny pracy umysłowej ucznia, a przy usadzeniu dzieci w ławkach szkolnych zasady ergonomii.

Promocja Zdrowia i Oświata Zdrowotna

Nieustający rozwój cywilizacyjny oraz postępujące uprzemysłowienie i urbanizacja niosą za sobą negatywne skutki zdrowotne dla uczestniczących w nich społeczeństw. Gwałtowny wzrost liczby czynników powodujących bezpośrednio i pośrednio zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego wymusza podejmowanie działań, które mają na celu:

- upowszechnianie informacji w zakresie zapobiegania i eliminowania negatywnego wpływu czynników i zjawisk fizycznych, chemicznych i biologicznych na zdrowie ludzi
- kształtowanie właściwych postaw i zachowań zdrowotnych, motywowanie do podejmowania wysiłku na rzecz ochrony własnego zdrowia

Służą temu realizowane programy prozdrowotne (w placówkach oświatowych, zakładach opieki zdrowotnej i środowisku pracy), akcje i kampanie informacyjno-edukacyjne skierowane do celowanych grup odbiorców (np. dzieci, młodzieży, kobiet ciężarnych) i/lub ogółu społeczeństwa, szkolenia tematyczne dla różnych grup społeczno-zawodowych, a także imprezy plenerowe, ekspozycje form wizualnych i informacje upowszechniane za pośrednictwem mediów lokalnych. Wszelkie inicjatywy w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej podejmowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną wynikają ze zdiagnozowanych problemów zdrowotnych w skali globalnej, krajowej lub lokalnej. Kierunki działań profilaktycznych wytycza zatem Światowa Organizacja Zdrowia, Ministerstwo Zdrowia, Główny Inspektorat Sanitarny oraz sytuacja epidemiologiczna w województwie i powiecie łomżyńskim.

W roku 2013 realizowane były następujące interwencje programowe:

“TRZYMAJ FORMĘ” – program dotyczący promowania prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej wśród młodzieży szkolnej realizowany był w 6 szkołach gimnazjalnych, co stanowiło 66,6% wszystkich gimnazjów (9) powiatu grodzkiego oraz w 3 szkołach podstawowych, co stanowiło 42,8% szkół tego typu (7). W ramach VII edycji w przedsięwzięciach edukacyjno-informacyjnych uczestniczyło 841 uczniów gimnazjalnych, 388 uczniów szkół podstawowych. W zadaniach udział wzięło 622 rodziców. Program zyskał akceptację dyrektorów szkół i zainteresowanie koordynatorów, realizatorów, a także odbiorców. W realizacji zadań zastosowano wiele ciekawych form i metod pracy. Ogólnie program “Trzymaj Formę” był postrzegany pozytywnie i niemal wszyscy realizatorzy stwierdzili, iż oprzyrządowanie programu jest atrakcyjne

i dobre, a pozostawiona otwartość i dowolność w doborze środków i metod stwarzały możliwości do kreatywności uczestników zgodnych z potrzebami w środowiskach szkolnych. Trudności w realizacji zadań zgłaszane przez koordynatorów to przede wszystkim brak funduszy na wykonanie zadań. Realizatorzy dostrzegali potrzebę kontynuacji programu w następnych latach oraz nawiązanie współpracy z samorządem lokalnym w tym zakresie.

PROFILAKTYKA PALENIA TYTONIU I CHORÓB ODTYTONIOWYCH

Działania podejmowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną powiatu łomżyńskiego realizowane były w oparciu o zapisy Krajowego Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu na lata 2010 – 2013 i miały na celu:

- a) zmianę klimatu społecznego i zachowań w stosunku do palenia tytoniu poprzez wielopłaszczyznowe populacyjne działania informacyjno-edukacyjne,
- b) zapobieganie paleniu tytoniu przez dzieci i młodzież poprzez realizację programów propagujących modę na niepalenie
- c) upowszechnianie programów edukacyjnych i interwencyjnych w zakładach pracy i placówkach użyteczności publicznej oraz nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy antytytoniowej.

Zgodnie z celami i założeniami Krajowego Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce, w minionym roku PIS aktywnie starała się włączyć wszystkie placówki oświatowo- wychowawcze i zakłady służby zdrowia do realizacji zadań w ramach programu. W programie uczestniczyło 17 placówek oświatowo -wychowawczych obejmując oddziaływaniami 5.356 uczniów, w tym 5 szkół podstawowych, 2 gimnazja i 10 szkół ponadpodstawowych. Działania realizowało także 9 zakładów opieki zdrowotnej z liczbą odbiorców 3.357 osób.

Obchody Światowego Dnia bez Papierosa obejmowały działania w maju i czerwcu, a skierowane były do całej społeczności lokalnej pod hasłem „Zakaz reklamy i promocji tytoniu oraz sponsoringu przez firmy tytoniowe”. Ich celem było dostarczenie wiedzy o wpływie dymu tytoniowego na zdrowie, motywowanie społeczeństwa do zaprzestania palenia tytoniu i promowanie mody na niepalenie. W realizacji przedsięwzięcia udział wzięło:

- 21 szkół różnych typów z liczbą odbiorców 5.374
- 9 zakładów opieki zdrowotnej z liczbą odbiorców 1.351

W ramach akcji zorganizowano i przeprowadzono wiele atrakcyjnych form aktywizujących społeczność lokalną do udziału. Były to: konkursy wiedzy, plastyczne, happeningi, pikniki rodzinne, imprezy rekreacyjno-sportowe, wykłady, prelekcje, pogadanki, filmy i prezentacje multimedialne skierowane do uczniów i ich rodziców w szkołach oraz w zakładach opieki zdrowotnej.

Obchody Światowego Dnia Rzucania Palenia - Działania w tym zakresie skierowane były do ogólnej populacji społeczeństwa. Realizacja zadań trwała przez cały listopad ubiegłego roku. Ogółem działaniami edukacyjnymi objęto :

- 13 placówek oświatowo-wychowawczych z liczbą odbiorców – 651 osób;
- 9 zakładów opieki zdrowotnej z liczbą odbiorców 418 osób

Obie akcje zostały nagłośnione w lokalnych mediach, do których wystosowano informacje zachęcające do współuczestnictwa w przedsięwzięciach.

Zestawienie programów edukacyjnych z liczbą odbiorców:

LP	Nazwa programu	Ilość odbiorców w roku 2011	Ilość odbiorców w roku 2012	Ilość odbiorców w roku 2013
1.	Program " Trzymaj Formę „	1701 uczniów i 978 rodziców	1819 uczniów i 758 rodziców	1229 uczniów i 622 rodziców
2.	Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu	6.972 odbiorców, w tym uczniowie w placówkach szkolnych stanowili 3.986 osób	18.268 odbiorców, w tym uczniowie w placówkach szkolnych stanowili 12.154 osób	8.713 odbiorców, w tym uczniowie w placówkach szkolnych stanowili 5.356 osób
3.	Program przedszkolnej edukacji antynikotynowej pt. „Czyste powietrze wokół nas”	754 dzieci 5-6 letnich i 544 rodziców	766 dzieci 5-6 letnich i 517 rodziców	807 dzieci 5-6 letnich i 567 rodziców
4.	Program edukacji antytytoniowej pt. „Nie pal przy mnie, proszę”	1363 uczniów klas I-III oraz 681 rodziców w 7 szkołach podstawowych.	902 uczniów klas I-III oraz 84 rodziców w 5 szkołach podstawowych.	1100 uczniów klas I-III oraz 731 rodziców w 7 szkołach podstawowych.
5.	Program edukacyjny pn. „Znajdź właściwe rozwiązanie”	1605 uczniów i 495 rodziców w 6 szkołach podstawowych i 6 gimnazjach	1026 uczniów i 389 rodziców w 6 szkołach podstawowych i 6 gimnazjach	2011 uczniów i 597 rodziców w 6 szkołach podstawowych i 6 gimnazjach
6.	Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS	3490 odbiorców, w tym 2530 uczniów w 14 szkołach i 960 pacjentów w 7 zakładach opieki zdrowotnej	3719 uczniów w 19 szkołach i 1085 pacjentów w 9 zakładach opieki	3.328 uczniów w 14 szkołach i 2.498 pacjentów w 12 zakładach opieki zdrowotnej
7.	„Odświeżamy Nasze Miasta.TOB3CIT (Tobacco Free Cities)”	Program realizowany od 2012r.	Populacja ludzi dorosłych społeczności miasta Łomży około 25.000	Populacja ludzi dorosłych około 16.000
8.	Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych-szwajcarsko- KIK/68	Program realizowany od 2013r.	Program realizowany od 2013r.	590 odbiorców

PROGRAM PRZEDSZKOLNEJ EDUKACJI ANTYTYTONIOWEJ - „Czyste powietrze wokół nas” - w roku szkolnym 2012/2013 program realizowano w 10 przedszkolach, była to V edycja, która w założeniach określała objęcie programem 50% placówek w powiecie. W efekcie w programie uczestniczyło 77% przedszkoli z liczby 13. Program edukacyjny przeznaczony jest dla najstarszej grupy wiekowej przedszkolaków i umożliwia wykształcenie u dzieci świadomej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby palą przy nich papierosy. W minionym roku szkolnym działaniami objęto 663 dzieci w wieku 5 i 6 lat oraz ich rodziców (474). Założenia programowe realizowane były także w 3 szkołach podstawowych dla 144 najmłodszych uczniów i 93 rodziców. W trakcie działań przeprowadzone zostały warsztaty edukacyjne z dziećmi, konkursy, wycieczki oraz imprezy prozdrowotne oraz spotkania z rodzicami. Realizatorzy i odbiorcy programu otrzymali odpowiednie materiały edukacyjne dotyczące profilaktyki antytytoniowej opracowane przez zespół przedstawicieli Instytutu Matki i Dziecka, Głównego Inspektoratu Sanitarnego oraz Biura Rzecznika Praw Obywatelskich – Wszechnica Polska – Szkoły Wyższej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie. Były to poradniki dla nauczycieli, plakaty, ulotki, kolorowanki, oraz przewieszki odblaskowe „Dinusie”. Realizatorzy zadań wypowiadali pozytywną opinię o programie, iż:

- w przedszkolach istnieją sprzyjające warunki do przeprowadzenia edukacji antytytoniowej
- program dostosowany jest do możliwości psychofizycznych dzieci 5 i 6 – letnich

Zainteresowanie dzieci i rodziców jest potwierdzeniem zasadności prowadzenia edukacji antynikotynowej, jako części ważnego aspektu wychowania zdrowotnego dla tej grupy wiekowej.

W założeniach przewiduje się kontynuowanie w/w programu w roku 2014.

Program wczesnoszkolnej edukacji antynikotynowej pt. „Nie pal przy mnie, proszę”

W minionym roku szkolnym realizowana była V edycja w szkołach podstawowych w powiecie grodzkim. Program skierowany był do uczniów klas I-III szkół podstawowych i ich rodziców. Stanowi drugie ogniwo z cyklu profilaktyki antytytoniowej adresowanych do dzieci i młodzieży, inicjowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną we współpracy z resortem edukacji. Podstawowe zajęcia programowe umożliwiają przeprowadzenie pięciu zajęć warsztatowych w ciągu roku szkolnego. Zadania realizowane były metodami aktywizującymi dostosowanymi do wieku dzieci. Ogółem działaniami objęto 1100 dzieci w klasach I-III oraz 731 rodziców w 7 szkołach podstawowych powiatu grodzkiego. Ewaluacja programu wykazała bardzo pozytywną ocenę programu zarówno ze strony realizatorów/ nauczycieli, jak też odbiorców dzieci i rodziców. Dzieci chętnie brały udział w zajęciach i wykazały się sporą wiedzą na temat szkodliwości palenia tytoniu. Program będzie kontynuowany w następnym roku szkolnym.

Program edukacyjny pt. „Znajdź właściwe rozwiązanie” - stanowi trzecie z kolei ogniwo edukacji antynikotynowej skierowanej do dzieci i młodzieży w klasach IV – VI szkół podstawowych i klas I – III szkół gimnazjalnych oraz ich rodziców. W powiecie grodzkim realizowana była V edycja programu

w 6 szkołach podstawowych i w 5 szkołach gimnazjalnych.

Do głównych celów programu należały: uzasadnienie i wzmocnienie postaw zobowiązujących do niepalenia, przekazanie wiadomości o zachowaniach asertywnych, uczenie rozpoznawania się swych zachowań, uczenie rozpoznawania odczuć przeżywanych w sytuacjach trudnych, uświadomienie mechanizmów konfliktu, jak również uczenie umiejętności radzenia sobie z problemami i uczenie poczucia własnej wartości w zbudowaniu pozytywnego myślenia o sobie. Działaniami edukacyjnymi objęto 547 uczniów klas IV-VI szkół podstawowych oraz 305 rodziców i 1464 uczniów szkół gimnazjalnych oraz 292 rodziców. Program został wysoko oceniony przez

realizatorów i odbiorców. Jego realizacja przewidywana jest również w roku 2014.

Program „Odświeżamy Nasze Miasta.TOB3CIT (Tobacco Free Cities)”

W roku 2012 na terenie miasta Łomża rozpoczęto program „Odświeżamy Nasze Miasta.TOB3CIT (Tobacco Free Cities)”. Działania wynikały z inicjatywy Międzynarodowej Unii ds. Walki z Gruźlicą i Chorobami Płuc (International Union Against Tuberculosis and Lung Disease), we współpracy ze Światową Fundacją ds. Walki z Chorobami Płuc (World Lung Foundation) w ramach Inicjatywy Bloomburga, założonej przez Michaela Bloomburga, burmistrza Nowego Jorku. Projekt był realizowany do września 2013r. Grupą docelową do której skierowany jest projekt są wyłącznie osoby dorosłe. Szczególnie dużym zainteresowaniem wśród społeczeństwa cieszyła się druga edycja akcji pt „Jedziesz? Nie pal!”. Działania profilaktyczne miały za zadanie uświadomienie kierowcom zagrożenia w bezpieczeństwie ruchu drogowego jakie może powodować palenie za kierownicą w skutek obniżenia czujności kierującego. Zasięg wszystkich działań w tym projekcie szacuje się na 16.000 tysięcy osób (2013r.).

Główny cel projektu:

- wzmocnienie realizacji ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r., Nr 10, poz. 55 z późn. zm.) poprzez egzekwowanie zapisów w zakresie przestrzegania zakazu palenia oraz oznakowania stref bezdymnych, prowadzone w ramach nadzoru bieżącego przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej
- wzmocnienie przestrzegania ustawy poprzez kampanię społeczną informującą o obowiązujących regulacjach w zakresie miejsc wolnych od dymu tytoniowego oraz konsekwencjach zdrowotnych używania tytoniu (czynne i bierne palenie.)

W ramach łomżyńskiego programu TOB3CIT przeprowadzono:

- Dwa spotkania koalicji, w kwietniu i wrześniu 2013r. Podczas pierwszego omówiono propozycję działań podczas obchodów Światowego Dnia Bez Tytoniu. Drugie spotkanie miało charakter podsumowujący działania i osiągnięcia projektu jakie miały miejsce na terenie miast Łomża i powiatu łomżyńskiego. W spotkaniu wzięło udział 10 przedstawicieli spośród zaproszonych instytucji. Wśród uczestników rozdysponowano drobne upominki i dyplomy.
- w dalszym ciągu prowadzono dystrybucję znaków zakazu palenia do wykorzystania jako oznaczenia strefy bezdymnej przystanków autobusowych MPK w Łomży oraz dworca PKS w Łomży
- podczas eventu w Galerii Veneda w Łomży w dniu 18.05.2013r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łomży zorganizowała szerokoprofilowe stoisko promujące zdrowie, gdzie wraz z innymi materiałami informacyjno- edukacyjnymi prowadzono dystrybucję ulotek z programu TOB3CIT/POZNPTwP, własnych pt. „Jedziesz? Nie pal, bądź czujny!”, a także prowadzono poradnictwo dla osób palących i osób, które mają w swoim otoczeniu palaczy (zasięg około 350 os.)

- emisja spotu telewizyjnego (12 sekundowa prezentacja) pt. „Jedziesz? Nie pal, bądź czujny!” dotyczący szkodliwości palenia tytoniu, przestrzegania zakazu palenia w miejscach wyznaczonych ustawą, a także promujący jazdę samochodem bez palenia tytoniu (spot był emitowany w okresie 27.05.2013-03.06.2013r.- okres tzw. „długiego weekendu” na telebimie przy WORD w Łomży przy ulicy Zjazd- trasa Warszawa- Mazury, na monitorach LSD w autobusach wszystkich linii MPK w Łomży) (zasięg około 15000 os.)
- na terenie Dworca PKS w Łomży 29.05.2013r. utworzono punkt informacyjny gdzie pracownicy Promocji Zdrowia i Higieny Dzieci i Młodzieży rozdawali owoce (finansowane z programu TOB3CIT) wraz ulotkami antynikotynowymi, w akcji uczestniczyła Policja (Wydział Ruchu Drogowego w Łomży) oraz lokalne media (tj. Diecezjalne Radio Nadzieja). Podobne materiały i owoce znajdowały się w recepcji WORD w Łomży oraz na zajezdni autobusowej PKS w Łomży (2 stoiska samoobsługowe, gdzie rozdysponowano ok 650 szt. ulotek)

PROGRAM ZWALCZANIA AIDS i ZAPOBIEGANIA ZAKAŻENIOM HIV.

Cele i założenia na poziomie powiatu wynikały z programu krajowego na lata 2012-2016 oraz z Narodowego Programu Zdrowia, a także uwzględniały potrzeby naszego środowiska lokalnego.

Zasadnicze działania programowe prowadzone były w 14 placówkach nauczania i wychowania

oraz w 7 zakładach opieki zdrowotnej, obejmując swym zasięgiem ogółem 5.826 osób, z czego 3.328 osób stanowili uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, zaś 2.498 osób-pacjenci korzystający z opieki zdrowotnej.

Działania inicjowane i prowadzone przez placówki oświatowo- wychowawcze i zakłady opieki zdrowotnej będące pod nadzorem PSSE opierały się na diagnozie potrzeb środowiska lokalnego. Zasadnicze działania programowe zawierały szeroki wachlarz form i metod realizacji celów i założeń programu. Do najważniejszych z nich należały: wykłady, prelekcje, pogadanki, emisje filmów, punkty informacyjne, pokazy multimedialne, badania ankietowe, sesje plakatowe i audycje z radiowęzłów szkolnych.

Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych- KIK/68

W roku 2013 Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Łomży podjęła szerokowachlarzowy program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (alkohol, tytoń i inne środki psychoaktywne). Głównym celem projektu jest ograniczenie używania substancji psychoaktywnych ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w wieku prokreacyjnym, tj. między 15 a 49 rokiem życia.

W roku sprawozdawczym pracownicy pionu Promocji zdrowia zorganizowali dwie akcje w ramach projektu:

- Prezentacja banera i omówienie zainteresowanym osobom działań programowych na Evencie 18 maja 2013r. w galerii Veneda w Łomży (ok 500 osób)
- 21 listopada 2013r. w Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących nr 4 w Łomży, ul. Zielona 21, utworzono punkt informacyjny gdzie prowadzono poradnictwo antytytoniowe, rozdawano ulotki profilaktyczne, pracownicy Promocji Zdrowia PSSE w Łomży przeprowadzili 90 pomiarów zawartości CO w wydychanym powietrzu dla uczniów i pracowników szkoły za pomocą urządzenia Smokylizer (współfinansowanego ze Szwajcarsko- Polskiego programu współpracy) na potrzeby akcji utworzono także własną ulotkę informacyjną o szkodliwym działaniu CO na organizm ludzki. Akcja przebiegała z dużym zaangażowaniem Dyrekcji Szkoły, Higienistki Szkolnej i uczniów.

Przekazano 18 filmów pt. „Co to jest FAS?” dla 10 zakładów (ZOZ-y, placówki opiekuńczo-wychowawcze), udzielono poradnictwa, omówiono zalecenia działań edukacyjnych dotyczących profilaktyki uzależnienia od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych- podczas 9 narad. Jednym z poddziałań przedsięwzięcia jest edukacja uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Spośród łomżyńskich szkół tego typu udział zadeklarowało 5 placówek. Szkolenie dla szkolnych koordynatorów odbędzie się w marcu 2014r.

Poza programami edukacyjnymi PIS realizowała akcje wojewódzkie i ogólnopolskie:

“LETNIA SZKOŁA BEZPIECZEŃSTWA “

Działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży zrealizowane zostały przez pracowników Promocji Zdrowia, Sekcji HŻŻiPU i HDM przy dobrej współpracy Komendy Miejskiej Policji w Łomży. Zasadnicze przedsięwzięcia dotyczyły edukacji w zakresie bezpiecznego wypoczynku dzieci i młodzieży dla grupy 148 osób podczas kolonii letnich zorganizowanych w Centrum Katolickim w Łomży oraz na obozie wakacyjno-szkoleniowym zorganizowanym w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży. Do prowadzonych zajęć edukacyjnych należały: konkursy, prelekcje, zgadywanki, wiersze i piosenki o zdrowiu oraz sesje plakatowe z rozdawnictwem materiałów edukacyjnych. Tematyka dotyczyła racjonalnego żywienia, higieny osobistej, chorób odkleszczowych, odporności na antybiotyki, profilaktyki próchnicy zębów, meningokoków, niktynizmu i problemu dopalaczy, bezpieczeństwa dzieci w domu bez rodziców, wśród obcych, na ulicy i jezdni, w lesie, nad wodą etc. Współpraca z organizatorami wypoczynku letniego układała się bardzo dobrze.

Kampania pt „Znam rekomendacje Polskiego Towarzystwa Naukowego AIDS. Zalecam test na HIV” i obchody „Światowego Dnia AIDS”

Informacje dotyczące kampanii „Znam rekomendacje PTN AIDS. Zalecam test na HIV ” zostały rozpropagowane w 19 współpracujących z PZ zakładach służby zdrowia w powiecie grodzkim.

Kampania skierowana była do środowisk medycznych, w szczególności do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, lekarzy ginekologów oraz pielęgniarek i położnych, a poprzez te grupy zawodowe do ogółu społeczeństwa.

Cele kampanii informacyjnej:

- Uaktualnienie oraz podniesienie wiedzy na temat HIV/AIDS przez pracowników ochrony zdrowia poprzez popularyzację aktualnych standardów PTN AIDS, aktualnych rekomendacji w zakresie testowania w kierunku HIV;
- Przekazanie aktualnych danych epidemiologicznych, które świadczą o zmieniającym się obrazie epidemii, a także przedstawienie skutecznych sposobów komunikacji z pacjentem na

temat ryzyka zakażenia i testu diagnostycznego w kierunku HIV;

- Poprawa wczesnego rozpoznawania wskazań do zalecenia testu na HIV, a tym samym ograniczenie liczby nowych zakażeń HIV;

Z uwagi na to, iż w/w kampania rozpoczęła się w listopadzie 2013 r., zadania realizowane były przez okres dwóch miesięcy w 9 zakładach opieki zdrowotnej. Zasięg oddziaływań stanowił **501** dorosłych pacjentów korzystających z usług medycznych.

Do istotnych działań podjętych w naszym środowisku należały:

- narada z pielęgniarkami koordynującymi i realizującymi zadania w ZPOZ;
- przeprowadzenie 21 wykładów, prelekcji i pogadanek dla 501 osób personelu medycznego, pacjentów oraz młodzieży szkolnej
  - 1 punkt konsultacyjny dla 25 pacjentów
  - 5 sesji plakatowych i inne formy wizualne z rozdawnictwem materiałów edukacyjnych dla 1805 osób
  - 366 pacjentów skorzystało z fachowego poradnictwa i rozmów indywidualnych;
  - pomiary RR – 1910 pacjentów
  - informacja zamieszczona w internecie – 100 odbiorców

Obchody „Światowego Dnia AIDS”

Działania inicjowane przez PIS, prowadzone były w 15 placówkach oświatowo-wychowawczych i 10 zakładach opieki zdrowotnej powiatu grodzkiego. Zasadnicze działania zawierały dość szeroki wachlarz form i metod realizacji celów i założeń Światowego Dnia AIDS.

Do najważniejszych z nich należały:

- 7 narad dla 45 osób personelu pedagogicznego i pracowników medycznych w zakładach opieki zdrowotnej
- 88 wykładów, prelekcji i pogadanek dla 2306 odbiorców, których stanowili młodzież szkolna, rodzice, pacjenci, pielęgniarki szkolne, personel medyczny ZPOZ
- Zorganizowano 3 konkursy, w których uczestniczyło 340 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych
- 19 form wizualnych dla audytorium 7.215 osób społeczności szkolnych i zakładów opieki

zdrowotnej

- 1 impreza prozdrowotna dla 190 osób społeczności szkolnej
- 4 punkty konsultacyjne, z których korzystało 239 osób (uczniowie, pacjenci)
- w 17 placówkach odbyło się rozdawnictwo materiałów edukacyjnych dla 2356 odbiorców
- informacja dla odbiorców w radio Nadzieja
- Internet – w 9 placówkach szkolnych i służby zdrowia
- 360 rozmów indywidualnych z młodzieżą szkolną i pacjentami
- W badaniach profilaktycznych z pomiarami ciśnienia tętniczego uczestniczyło 486 pacjentów i uczniów

W obchodach Światowego Dnia AIDS uczestniczyło ogółem 2341 uczniów z 15 szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W 10 zakładach opieki zdrowotnej zasięg oddziaływań stanowił liczbę 204 pacjentów.

PROMOCJA POSTAW PROZDROWOTNYCH

Światowy Dzień Zdrowia – 7 kwietnia 2013 r Ministerstwo Zdrowia w Polsce ogłosiło Hasło Światowego Dnia Zdrowia – pt. „Zdrowe bicie serca- (ang. **Healthy Heart Beat**). Wysokie ciśnienie krwi zwiększa ryzyko choroby niedokrwiennej serca, w tym zawału serca, udaru mózgu i niewydolności nerek. Wysokie ciśnienie krwi sprawia, że serce pracuje ciężiej niż powinno, co w dłuższym czasie, skutkuje osłabieniem mięśnia sercowego. Im wyższe ciśnienie tętnicze krwi, tym większe ryzyko wystąpienia zawałów serca lub udarów mózgu. Ryzyko wystąpienia tych powikłań wzrasta w obecności innych czynników ryzyka, takich jak cukrzyca, zaburzenia lipidowe czy niezdrowy styl życia (nadwaga lub otyłość, niezdrowa dieta, palenie papierosów,

nadmierne spożycie alkoholu oraz brak aktywności fizycznej). Niektórzy mają wysokie ciśnienie krwi, ponieważ są obciążeni dodatnim wywiadem rodzinnym. Ciśnienie krwi ma również tendencję do zwiększania się wraz z wiekiem. Z aktualnych badań epidemiologicznych wynika, że co drugi, trzeci Polak ma nieprawidłowe ciśnienie krwi. Tylko ok. 30-50% osób zdaje sobie z tego sprawę, a prawie połowa, wiedząc o nadciśnieniu, nie leczy go lub robi to nieskutecznie. Jedynie u niewielkiego odsetka chorych, nadciśnienie jest dobrze kontrolowane. Wysokiemu ciśnieniu krwi można jednak zapobiegać. Ostatecznym celem kampanii prowadzonej w ramach Światowego Dnia Zdrowia 2013 jest zmniejszenie zawałów serca i udarów mózgu przez:

- podniesienie świadomości społeczeństwa na temat przyczyn i skutków nadciśnienia tętniczego,
- edukacja zdrowotna w zakresie zapobiegania wysokiemu ciśnieniu krwi i jego powikłaniom
- zachęcenie osób dorosłych do regularnej kontroli swojego ciśnienia krwi i stosowania się do zaleceń lekarza
- zachęcenie władz krajowych i lokalnych, aby utworzyć warunki sprzyjające prozdrowotnym zachowaniom

Działaniami edukacyjnym objęto **1.231** uczniów w **6** placówkach oświatowo-wychowawczych powiatu grodzkiego oraz **1405** pacjentów korzystających z opieki medycznej w **10** zakładach opieki zdrowotnej. Do najistotniejszych działań należały:

- 2 narady z udziałem pielęgniarek szkolnych i koordynujących (26 osób);
- 85 wykładów, prelekcji i pogadanek dla 1567 odbiorców (młodzież szkolna, pacjenci);
- 4 konkursy dla pacjentów Szpitala Wojewódzkiego i uczniów Zespołu Szkół Akademickich (76)
- 2090 osób uczestniczyło w badaniach diagnostycznych (pomiar RR, HR, EKG);
- 2 pokazy z zakresu I pomocy dla 350 odbiorców;
- 4 punkty konsultacyjne dla 462 osób społeczności szkolnych;
- 23 sesje plakatowych i innych form wizualnych z rozdawnictwem materiałów edukacyjnych dla 5877 osób.

Światowy Dzień Zdrowia wraz z Hasłem na rok 2013 został nagłośniony w Radio Nadzieja podczas wywiadu przeprowadzonego z rzecznikiem prasowym PPIS w Łomży. W dniu 10 kwietnia br. w siedzibie Akademickiej Szkoły Policealnej przy Państwowej Wyższej Szkole Informatyki Przedsiębiorczości w Łomży zorganizowana została impreza prozdrowotna pn. „Zdrowe bicie serca”. Uczestniczyli w niej uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych powiatu łomżyńskiego oraz społeczność miasta Łomży. Szacunkowa liczba uczestników około 500 osób. W trakcie imprezy pracownik PZ przeprowadził wykład z zastosowaniem prezentacji multimedialnej merytorycznie

związany z Hasłem Roku 2013. Imprezie towarzyszyły bogate wystawy materiałów oświatowo-zdrowotnych i ekspozycje pomocy dydaktycznych- z omówieniem anatomii i fizjologii serca, chorób sercowo – naczyniowych.

Słuchacze kierunku farmacji przygotowali we własnym zakresie preparaty kosmetyczne do higieny osobistej i pielęgnacji skóry, ciała, włosów, twarzy (olejki eteryczne do kąpieli relaksujących, , stosowania masażu ciała, inhalacji, błyszczki naturalne do ust, etc) Tego rodzaju gadżety wraz z ulotkami na temat aromaterapii (tj. metod terapii z zastosowaniem olejków) mogli nabywać zainteresowani uczestnicy imprezy prozdrowotnej. Studenci Wydziału Pielęgniarstwa PWSliP w Łomży przeprowadzili pokazy pierwszej pomocy, w tym resuscytację krążeniowo – oddechową na fantomie. Odbyły się pomiary RR i poziomu cukru we krwi. Impreza cieszyła się dużym zainteresowaniem. Organizatorzy udzielili wywiadu w radio Nadzieja w Łomży.

ZAPOBIEGANIE ROZPRZESTRZENIANIU SIĘ CHOROÓB ZAKAŻNYCH

Działania profilaktyczne w zakresie chorób zakaźnych na poziomie promocji zdrowia sprowadzają się do zwiększania świadomości społeczeństwa nt. etiologii tych chorób oraz sposobów zapobiegania ich rozprzestrzenianiu się.

Profilaktyka grypy.

Celem podejmowanych inicjatyw było zmniejszenie liczby zachorowań na grypę sezonową poprzez podniesienie poziomu wiedzy nt. zasad higieny oraz znaczenia szczepień w profilaktyce chorób zakaźnych, a także propagowanie zaleceń dotyczących zdrowego stylu życia i postępowania w przypadku zachorowania.

Działania w powyższym zakresie zrealizowano w odniesieniu do sytuacji epidemiologicznej kraju i świata. Podjęte działania prowadzono przy współpracy pionu Epidemiologii.

Zadania w zakresie profilaktyki grypy zrealizowane zostały w 25 placówkach oświatowo-wychowawczych;

- 21 porad z dyrektorami szkół i personelem medycznym zakładów opieki zdrowotnej, w których uczestniczyło 76 osób;
- przeprowadzenie 17 prelekcji z prezentacją multimedialną nt profilaktyki grypy dla społeczności szkolnych w których uczestniczyło około 5330 osób
- rozdysponowano kserokopie ulotek do 31 placówek oświatowo -wychowawczych i 3 zakładów opieki zdrowotnej (szacunkowa liczba odbiorców 4500 osób- uczniowie i pacjenci);

Ogółem oddziaływaniem informacyjno-edukacyjnym objęto **3727** osób. Szersze kręgi społeczności lokalnej objęły działania informacyjne przy współpracy lokalnych mediów. Przesłano informacje i załączono ulotki autorstwa WSSE w Białymstoku z prośbą o zamieszczenie ich na stronach instytucji i mediów lokalnych:

- Redakcja „Kontakty” redakcja@kontakty-tygodnik.com.pl
- Starostwo Powiatowe starosta.blm@powiatypolskie.pl
- Portal Łomżyński mylomza@mylomza.pl
- redakcja@lomzynskie24.pl
- Gazeta Narew redakcja@narew.info
- biur@4lomza.pl
- redakcja@superlomza.pl

Rzecznik prasowy PIS udzielił wywiadów do lokalnych mass mediów: Radio Białystok-Oddział w Łomży, Diecezjalne Radio Nadzieja w Łomży.

Europejski Tydzień Szczepień Ochronnych

Celem głównym oddziaływań było : Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie szczepień ochronnych, jako najskuteczniejszej formy zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom, ze szczególnym uwzględnieniem grup ryzyka, do których trudno dotrzeć (np. społeczność romska, emigranci) oraz osób, które z różnych przyczyn sprzeciwiają się idei szczepień.

Ramy czasowe interwencji : 22 – 27 kwietnia 2013 r.

Zasadnicze działania:

- 1 narada zorganizowana dla personelu medycznego;
- 31 wykładów, prelekcji i pogadanek dla 775 odbiorców, których stanowili młodzież szkolna, rodzice, pacjenci
- 7 form wizualnych dla 1254 pacjentów zakładów opieki zdrowotnej
- 1 punkt konsultacyjny, z którego skorzystało 177 osób (uczniowie, pacjenci, przyszłe matki)
- w 7 placówkach odbyło się rozdawnictwo materiałów edukacyjnych dla 267 odbiorców

- informacja przekazana przez rzecznika prasowego PIS dla radiosłuchaczy (około 25 tys. odbiorców) diecezjalnego radia Nadzieja w Łomży
- audycja w TV Studio Skorpion w Łomży emitowana przy współpracy z NZOZ Medar w Zbójnej
- 3 wytyczne i zalecenia w NZOZ dla 68 odbiorców personelu medycznego;
- 10 listów intencyjnych do młodych matek
- 344 rozmowy indywidualne z pacjentkami

Liczba adresatów stanowiła 775 osób (pacjenci, zwłaszcza młode matki ZPOZ i NZOZ) w 7 zakładach opieki zdrowotnej.

Popularyzowanie wiedzy o antybiotykach

W ramach realizacji działań związanych z upowszechnianiem wiedzy o antybiotykach pracownicy Promocji zdrowia propagowali rozsądne stosowanie antybiotyków, zachęcali do włączenia się w realizację działań edukacyjnych koordynatorów szkolnych, kadre pedagogiczną i współpracujące z PZ zakłady opieki zdrowotnej na terenie miasta i powiatu łomżyńskiego.

Zasadnicze działania to:

- kolportaż materiałów edukacyjnych w liczbie około 1050 egzemplarzy do 21 placówek oświatowo-wychowawczych, 4 zakładów opieki zdrowotnej oraz do 3 placówek wypoczynku letniego na 13 turnusach
- 11 sesji plakatowych dla około 1012 odbiorców
- 15 - poradnictwo z instruktażem dla koordynatorów szkolnych i kadry pedagogicznej na wypoczynku letnim

Liczba adresatów:

uczniowie wszystkich typów szkół – 3.150 osób

Profilaktyka zatruc metanolem

W omawianej problematyce ogółem działaniami edukacyjno- informacyjnymi objęto 3 instytucje: Urząd Miejski w Łomży, noclegownia dla bezdomnych w Łomży, Szpital Wojewódzki w Łomży. Do najistotniejszych działań należały kolportaż materiałów informacyjno- edukacyjnych z zakresu

profilaktyki zatruc metanolem i poradnictwo dla przedstawicieli instytucji lokalnych.

Działania w zakresie profilaktyki środków zastępczych

Placówki oświatowo- wychowawcze w 2013r. (5) wykazały większe zainteresowanie przeprowadzeniem pogadank w porównaniu do roku 2012 (3). Zwiększyła się także liczba odbiorców spośród społeczności szkolnej z 157 do 377 osób. Warto wspomnieć, że w latach 2010-2011 prowadzona była wyczerpująca akcja profilaktyczna wśród całej społeczności szkolnej ze szczególnym naciskiem na szkolnych liderów profilaktyki uzależnień jak pielęgniarki i pedagodzy szkolni.

W 2013 r. rzecznik prasowy PSSE udzielił 3 wywiadów dotyczących szkodliwości „dopalaczy”, aktualnej sytuacji i działań podejmowanych przez PSSE w Łomży do lokalnych mediów (Radio Nadzieja i portal internetowy www.lomzynskie24.pl) szacowany zasięg ok 25 tys. odbiorców. W ubiegłych latach lokalne media z większą częstotliwością podejmowały temat środków zastępczych zazwyczaj samodzielnie zgłaszając się po informację prasową. Od 2012 roku informacje medialne na ten temat, zamieszczane były z inicjatywy pracowników PSSE w Łomży, a lokalne media chętnie podejmowały problem

Z analizy na podstawie wizytacji oraz sprawozdań za 2013 rok wynika, że placówki oświatowo - wychowawcze w większości zagadnienia w aspekcie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia realizowały prawidłowo. W dalszym ciągu występował brak funduszy na działalność w zakresie promocji zdrowia. Dostrzega się jednak dość dobre zaangażowanie w działalność profilaktyczną personelu medycznego z NZOZ i ZPOZ w powiecie grodzkim. Działania zawarte w wytycznych dla w/w zakładów były realizowane we wszystkich placówkach współpracujących z Promocją Zdrowia PSSE w Łomży.

Analizując działalność w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia można stwierdzić, iż wszystkie przedsięwzięcia zostały zrealizowane zgodnie z planem. Programy edukacyjne ogólnokrajowe i akcje miały szeroki zasięg społeczny. Podstawowe zabezpieczenie oprzyrządowania i pomoce edukacyjne sprzyjały wdrażaniu programów i wykonaniu zadań. Stanowiły one również bodziec zachęcający dla dyrektorów szkół w wyrażaniu zgody na kontynuację programów. Wzrosła świadomość dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, a także rodziców o potrzebie długofalowych działań prozdrowotnych. W całokształcie przedsięwzięć zdrowotnych widzielibyśmy większe zainteresowanie i zaangażowanie samorządowych władz lokalnych, zwłaszcza czynienie starań we właściwym wyasygnowaniu środków na działalność prozdrowotną dla szkół. Wydaje się, iż prezentowanie ciekawych działań w środowisku lokalnym z

udziałem przedstawicieli ważnych podmiotów może być cenne z uwagi na wymianę doświadczeń z innymi instytucjami w działaniach na rzecz poprawy naszego zdrowia.

W roku 2013 pion promocji zdrowia PSSE w Łomży przeprowadził 33 wizytacje w zakresie oceny programów edukacyjnych w placówkach nauczania i wychowania.

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny - Powiat grodzki

Zadaniem zapobiegawczego nadzoru sanitarnego jest podejmowanie działań mających na celu zapobieganie negatywnym skutkom wpływu czynników i zjawisk fizycznych, chemicznych i biologicznych na zdrowie ludzi na etapie planowania przestrzennego, projektowania i realizacji inwestycji oraz dopuszczania do użytkowania obiektów budowlanych.

W ostatnich latach zaobserwowano zainteresowanie gmin w kierunku zmiany polityki przestrzennej i dostosowanie jej do obowiązujących wymogów. Organy administracji samorządowej sporządzają studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a na ich podstawie opracowują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem wpływu na:

- jakość powietrza,
- klimat akustyczny,
- gospodarkę wodno-ściekową,
- gospodarkę odpadami
- zdrowie ludzi.

W wielu przypadkach zmiany istniejącego zagospodarowania terenu dotyczyły przekształcenia terenów pod budownictwo mieszkaniowe, usługowe, rekreacyjne oraz pod infrastrukturę techniczną.

Ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r. poz. 1235 z późn. zm) wprowadziła nowe zadania dla organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego, przez co wzmocniony został nadzór nad dokumentacją na etapie planowania przestrzennego.

W 2013 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży na terenie miasta Łomża uzgodnił 1 miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko pion nadzoru zapobiegawczego wydał 1 uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Realizacja przedsięwzięć mogących (zawsze lub potencjalnie) znacząco oddziaływać na środowisko może powodować uciążliwości i oddziaływanie ich w sposób ujemny na poszczególne elementy środowiska, w tym na zdrowie człowieka. Obecne ustawodawstwo zostało dostosowane

do spełnienia tych wymogów oraz dało również możliwość czynnego udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko. W oparciu o ustawę z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r. poz. 1235 z późn. zm) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny na terenie miasta Łomża wydał:

- 16 opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 2 opinie dot. warunków realizacji przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Kolejnym ważnym zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest zajmowanie

stanowiska dotyczącego:

1/ pomieszczeń i urządzeń:

- podmiotów leczniczych - w 2013 r. wydał 17 decyzji, w tym 1 podmiot leczniczy w zakresie długoterminowej opieki domowej i 1 opinię na szkołę rodzenia przy Szpitalu Wojewódzkim w Łomży,
- praktyk zawodowych – w 2013r. wydał 3 decyzje,
- aptek – wydał 2 decyzje,

2/ oceny warunków bezpieczeństwa i higieny w placówkach oświatowych - wydał 5 opinii w tym 2 opinie na przedszkola, 1 opinię dotyczące placówki wsparcia dziennego i 2 opinie dotyczące placówek kształcenia ustawicznego w formach poza szkolnych (prowadzenie kursów szkoleń),

3/ oceny warunków lokalowych i sanitarnych dotyczących żłobków i klubów dziecięcych - wydał 2 opinie na żłobki.

Opiniowano również dokumentacji obiektów budowlanych innych niż mogące znacząco oddziaływać na środowisko. W trakcie opiniowania dokumentacji projektowej zwracano szczególną uwagę na takie zagadnienia, jak zapewnienie właściwych warunków sanitarno – zdrowotnych w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednich warunków pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zaopiniowali 4 projekty budowlane pod względem wymagań sanitarno-higienicznych

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny uczestniczył także w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych – wydano 4 opinie w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym.

Przeprowadzono 3 kontrole obiektów będących w trakcie realizacji.

W porównaniu z latami poprzednimi w dalszym ciągu obserwuje się poprawę warunków sanitarno - higienicznych na różnych etapach procesu inwestycyjnego. Dotyczy to zwłaszcza dużych obiektów użyteczności publicznej, komunalnych, usługowych, zakładów pracy, służby zdrowia, oświaty, które były kontrolowane pod względem zastosowania rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo zdrowotne przyszłych użytkowników. Obiekty te wykonane są w całości z materiałów dobrej jakości, posiadających świadectwo Instytutu Techniki Budowlanej i Materiałów Budowlanych oraz Państwowego Zakładu Higieny.

Wyposażone są w nowoczesne urządzenia produkcyjne i linie technologiczne, wykonane z wyrobów wysokiej klasy, co powoduje zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska.